

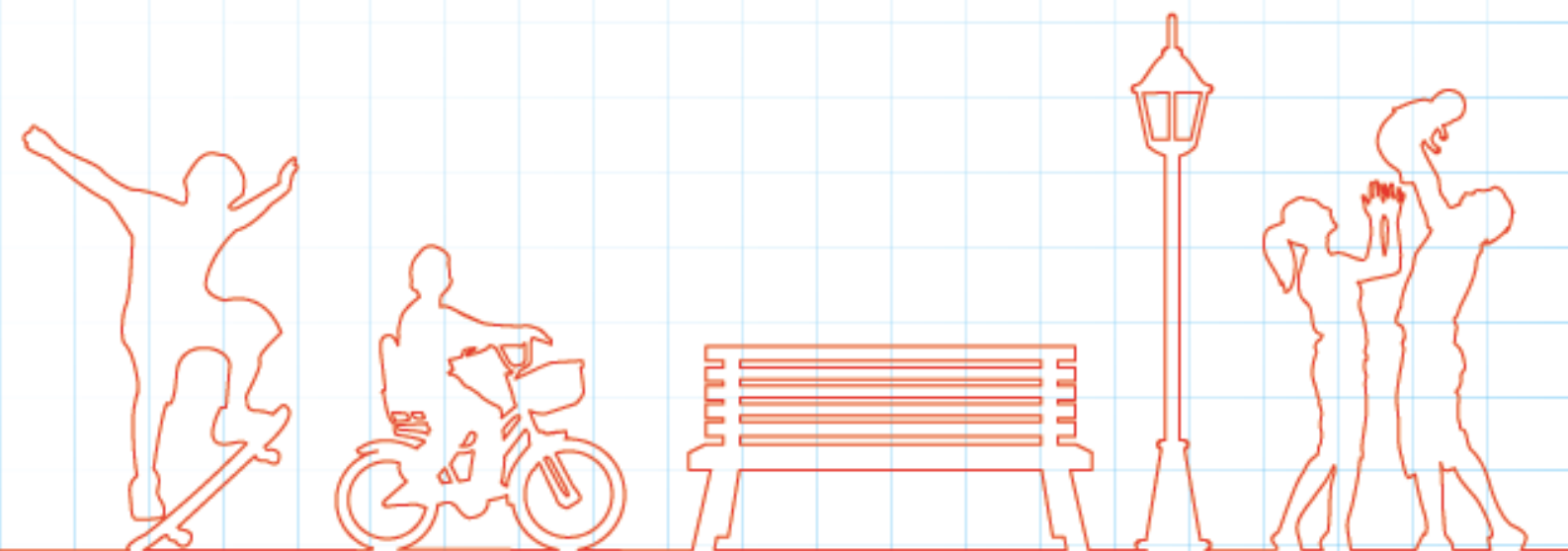
de Kinderombudsman.
wij laten van je horen

Stop!

Onderzoek naar het optreden van de politie, Eenheid Noord-Holland

Nummer: KOM001/2019

Datum: 21 januari 2019

Kinderen hebben rechten. Deze zijn onder meer vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De rechten gelden voor iedereen onder de 18 jaar. De Kinderombudsman controleert of de overheid de kinderrechten in Nederland naleeft. Hij doet dit ook bij organisaties in het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de gezondheidszorg. De Kinderombudsman heeft verschillende taken.

Onderzoek

De Kinderombudsman doet onderzoek naar onderwerpen die te maken hebben met schending van de kinderrechten. Hij kan ook een onderzoek beginnen na aankomst van klachten die binnenkomen over individuele gevallen.

Advies

Op basis van signalen en onderzoeken adviseert hij - gevraagd en ongevraagd - het parlement en verschillende instanties. Hij probeert structurele oplossingen te vinden voor problemen die met de rechten van kinderen te maken hebben.

Bewustwording kinderrechten

Het is belangrijk dat iedereen weet dat er kinderrechten zijn en wat deze inhouden. Dus zowel de kinderen en jongeren zelf, als hun ouders, scholen, de overheid en instanties. Daarom maakt de Kinderombudsman volwassenen, kinderen en jongeren bewust van de kinderrechten.

Meer informatie, rapporten en adviezen zijn te vinden op www.dekinderombudsman.nl

de **Kinder**ombudsman

Postbus 93122

2500 AC DEN HAAG

T 0800 376542

info@dekinderombudsman.nl

www.dekinderombudsman.nl

Inhoudsopgave

1. DE KLACHT	1
1.1 WAT IS DE KLACHT	1
1.2 KLACHTVERLOOP.....	1
2. WAT ZIJN DE BEVINDINGEN: FEITEN EN VISIES	3
2.1 FEITEN	3
2.2 BEZOEK AAN PENITENTIAIRE INSTELLING ..	5
2.3 VISIE VAN JAN EN ZIJN MOEDER	6
2.4 VISIE VAN DE POLITIE	8
3. KINDERRECHTELIJK KADER	12
3.1 VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND.....	12
3.2 NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING ROND MINDERJARIGE VERDACHTEN	13
3.3 EERDERE RAPPORTEN KINDEROMBUDSMAN OVER DIT ONDERWERP.....	16
3.4 RECENTE ONTWIKKELINGEN.....	17
4. BEOORDELING	19
4.1 KLACHT 1	20
4.2 KLACHT 2	21
4.3 KLACHT 3	23
4.4 KLACHT 4	24
4.5 GEEN UITSpraak OVER CAUSALITEIT	26
5. REFLECTIE EN AANBEVELINGEN	28
6. CONCLUSIE	30
BIJLAGE: KINDERRECHTELIJK KADER	31

Samenvatting voor jongeren

Jan wordt rond 1.00 uur 's nachts aangehouden door de politie. Hij is 15 jaar. Hij reed op een scooter zonder valhelm en verlichting en heeft niet geluisterd toen de politie zei dat hij moest stoppen. Een medewerker van de politie is hem achtervolgd op de motor en heeft met pepperspray gespoten. Uiteindelijk heeft hij Jan kunnen vastpakken en op de grond gelegd. Jan moet mee naar het politiebureau. Daar wordt besloten dat hij voor de rest van de nacht naar een gevangenis moet: in de tijd dat Jan wordt aangehouden, is er juist een proef waarbij alle aangehouden mensen 's nachts slapen in een gevangenis in de buurt in plaats van op het politiebureau. Op het politiebureau moet Jan overgeven. Eenmaal in de gevangenis bezoekt een arts hem. De arts zegt dat Jan die nacht in de gevangenis kan blijven. De volgende dag gaat Jan terug naar het politiebureau om te worden verhoord. Op het politiebureau ziet hij voor het eerst zijn moeder. Die wist 's nachts niet waar Jan was en belde meerdere keren naar zijn telefoon. Uiteindelijk heeft iemand van de politie de telefoon opgenomen en moeder verteld dat Jan naar de gevangenis ging. Als Jan en zijn moeder elkaar op het politiebureau zien, is dat eerst met een glasplaat er tussen: ze kunnen elkaar niet aanraken. Als moeder daar iets over zegt, zoekt de politie een andere kamer waar Jan en zijn moeder elkaar wel kunnen aanraken.

Moeder maakt zich zorgen over hoe het met Jan gaat. Ze wil dat er een dokter komt. Als Jan verhoord is, komt er een dokter bij hem langs.

Jan en zijn moeder hebben verschillende klachten over de politie. De Kinderombudsman heeft onderzoek gedaan naar de volgende vier klachten van:

1. de politie heeft gezorgd voor letsel bij Jan door de aanhouding;
2. de politie heeft niet de medische zorg gegeven die Jan nodig had;
3. de politie heeft moeder niet zelf geïnformeerd over de aanhouding van Jan;
4. de politie heeft ten onrechte Jan opgesloten in een gevangenis voor volwassenen.

De Kinderombudsman heeft gesproken met Jan en zijn moeder, met medewerkers van de politie en van het Openbaar Ministerie en het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ook heeft de Kinderombudsman de politiechef gevraagd om een reactie op de klachten en een aantal vragen over de gebeurtenissen.

De conclusie van de Kinderombudsman is, dat er geen oordeel kan worden gegeven over klacht 1: de Kinderombudsman kan niet vaststellen dat de politie Jan letsel heeft toegebracht. De Kinderombudsman concludeert verder dat klacht 2 niet terecht is: uit de aanvullende informatie uit het onderzoek blijkt dat de zorg voor Jan wel goed is geweest. De Kinderombudsman vindt klacht 3 deels niet terecht en deels wel: het klopt dat moeder zelf belde, maar ze was daar zo snel mee dat de politie nog niet in de gelegenheid was geweest om haar te bellen. Tegelijk is het wel belangrijk dat een kind contact kan hebben met zijn moeder en heeft de politie daar een rol in. Tot slot vindt de Kinderombudsman dat Jan en zijn moeder in klacht 4 terecht klagen over het opsluiten van Jan in de gevangenis: kinderen horen niet in een cel opgesloten te worden, ook niet 's nachts, niet op een politiebureau en zeker niet in een gevangenis.

De Kinderombudsman heeft eerder onderzoek gedaan naar de behandeling van kinderen door de politie en in het bijzonder het opsluiten van kinderen in een cel. De Kinderombudsman ziet dat er al wel wat verbeterd is in de aanpak, maar dat er ook nog steeds verbetering mogelijk is. Daarom herhaalt de Kinderombudsman twee aanbevelingen uit eerdere rapporten:

1. Aan de Nationale politie: zorg dat een ouder zijn/haar kind kan bezoeken zonder glasertussen;
2. Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid: zorg er voor dat advocaten beter beschikbaar zijn, zowel overdag als 's nachts, in ieder geval tot 22.00 uur of liever nog tot 00.00 uur;

Daarnaast geeft de Kinderombudsman nieuwe aanbevelingen:

3. Aan de Nationale politie: bekijk of het mogelijk is dat ouders ook 's nachts hun opgesloten kind kunnen bezoeken of contact kunnen hebben;
4. Aan de Nationale politie en het Openbaar ministerie: weeg goed af of een kind moet worden opgesloten na de aanhouding (tijdens het ophouden voor onderzoek);
5. Aan de Nationale politie en het Openbaar ministerie: laat kinderen ook nu al ergens anders dan in een cel wachten op hun verhoor, ook al staat hierover nu nog niets in de wet;
6. Aan de Nationale politie en het Openbaar ministerie: weeg goed af of een kind moet worden opgesloten met een inverzekeringstelling;
7. Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid: zorg voor een wet waardoor kinderen ook ergens anders dan in de cel mogen wachten op hun verhoor (ophouden voor onderzoek);
8. Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid: zorg ervoor dat kinderen ook nog recht hebben op advies van een gratis advocaat bij het eerste verhoor als ze voor de nacht naar huis gestuurd zijn.

1. DE KLACHT

1.1 Wat is de klacht

Jan¹ van 15 jaar is aangehouden door de politie, Eenheid Noord-Holland. Hij en zijn moeder hebben een aantal klachten over de aanhouding en werkwijze van de politie. De Kinderombudsman heeft onderzoek gedaan op basis van de volgende klachtformulering:

1. Jan en zijn moeder klagen erover dat de politie Jan letsel heeft toegebracht door het buitenproportionele geweld bij de aanhouding; Bij Jan zijn na vrijlating kneuzingen en een hersenschudding geconstateerd door de huisarts;
2. Jan en zijn moeder klagen er over dat aan Jan niet de benodigde medische zorg is verleend:
 - a. Na aankomst bij het politiebureau is geen nazorg verleend voor de pepperspray die in zijn ogen terecht is gekomen: hij heeft zijn ogen niet mogen uitspoelen;
 - b. Er is geen arts bij hem langs geweest na aankomst op het politiebureau en evenmin na overplaatsing naar de Penitentiaire Instelling te X. ondanks dat Jan herhaaldelijk moest overgeven;
 - c. Pas de volgende dag (9 oktober) is er een GGZ-arts gekomen en dit was op verzoek van moeder.
3. Jan en zijn moeder klagen er over dat moeder niet is geïnformeerd over de aanhouding van Jan: dit gebeurde pas toen moeder zelf bleef bellen op de mobiele telefoon van Jan. Jan was toen al overgebracht naar de Penitentiaire Instelling te X. Hierdoor kon moeder hem ook niet meer opzoeken;
4. Jan en zijn moeder klagen er over dat Jan als minderjarige voor de nacht geplaatst is in de penitentiaire inrichting voor volwassenen, de PI te X.

1.2 Klachtverloop

Jan en zijn moeder hebben zes klachten ingediend bij de politie. De politiechef heeft bij brief van 29 maart 2017, conform het advies van de klachtencommissie, de klachten op alle onderdelen ongegrond verklaard. De klachtencommissie had de aanbeveling gedaan om het Landelijk Reglement Arrestantenzorg nogmaals onder de aandacht te brengen en te zoeken naar een fysieke oplossing ten aanzien van de politiebureaus met enkel bezoekruimten met een glasplaat. De politiechef laat weten dat deze aanbeveling ter harte wordt genomen en dat nagegaan zal worden wat daarin aangepast kan worden.

Vervolgens hebben Jan en zijn moeder in april 2017 hun klachten voorgelegd bij de Kinderombudsman. Op 7 augustus 2017 heeft een medewerkster van de Kinderombudsman gesproken met Jan en zijn moeder. Aanvankelijk is afgesproken om te bekijken of een bemiddelingsgesprek mogelijk was tussen Jan en de motoragent over

¹ Dit is een gefingeerde naam.

twee klachtonderdelen en zou daarnaast ten aanzien van drie andere klachten onderzoek geopend worden. Het is niet tot een bemiddelingsgesprek gekomen omdat zowel Jan als de motoragent daar onvoldoende vertrouwen in hadden. De Kinderombudsman heeft vervolgens in november 2017 onderzoek geopend naar vier van de zes klachten. Twee klachtonderdelen zijn niet in onderzoek genomen. Dit wordt hieronder toegelicht.

Onderzoek gaat geen duidelijkheid verschaffen

Het betreft in de eerste plaats de klacht dat Jan op de scooter door de motoragent opgejaagd zou zijn met gevaar voor eigen leven. Dat er een achtervolging heeft plaatsgevonden staat vast. Gezien de tegenstrijdige en vaak haaks op elkaar staande verklaringen hierover verwachtte de Kinderombudsman echter niet dat nader onderzoek duidelijkheid zou gaan geven over de precieze toedracht.

Bezoek achter glas mag niet en dat weet de politie inmiddels

Daarnaast gaat het om de klacht dat moeder de volgende dag Jan mocht bezoeken in een ruimte met een glaswand. Toen moeder hierover klaagde bij de politie, is alsnog naar een alternatieve ruimte gezocht waar het bezoek zonder glaswand ertussen kon plaatsvinden. De Kinderombudsman is van oordeel dat het bezoek met glas er tussen niet had mogen gebeuren, zoals dit ook is vastgelegd in het Landelijk Reglement Arrestantenzorg (d.d. 9 augustus 2016). De fout is evenwel onmiddellijk hersteld. Bij brief van 2 november 2016 biedt A. Kroes namens de politie ook excuses aan voor de fout. Voorts heeft de politie, zoals al genoemd, bij brief van 29 maart 2017 aangegeven dat de aanbeveling van de klachtencommissie ten aanzien van de politiebureaus waar enkele bezoekruimten zijn met glazen wand, ter harte wordt genomen en dat onderzocht zal worden wat aangepast moet worden. Gelet hierop lijkt de Eenheid Noord-Holland inmiddels doordrongen van het feit dat bezoek in beginsel dient plaats te vinden zonder glaswand tussen ouder en kind. Een onderzoek van de Kinderombudsman voegt hier niets aan toe. De Kinderombudsman heeft de politie wel verzocht om het Landelijk Reglement Arrestantenzorg en het rapport van de Kinderombudsman in samenwerking met de Nationale ombudsman over bezoek achter glas², onder de aandacht te blijven brengen bij alle medewerkers.

² Bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen, KOMOO1/2012.

2. WAT ZIJN DE BEVINDINGEN: FEITEN EN VISIES

2.1 Feiten

Op basis van het politiedossier, gesprekken met Jan en zijn moeder, een gesprek met de betrokken medewerkers van de politie, de reactie van de politie op de klachten en aanvullende vragen, en medische gegevens die zijn verstrekt door moeder en Jan en met hun toestemming zijn opgevraagd bij de GGD en de huisarts, kunnen de volgende feiten worden vastgesteld. De Kinderombudsman merkt op dat het daarbij gaat om feiten waarover zowel verzoekers als de politie hetzelfde verklaren, feiten die niet betwist worden of feiten die volgen uit schriftelijke stukken. Waar de meningen over de toedracht uit een lopen en er geen schriftelijke stukken zijn die de ene of andere lezing kunnen onderbouwen, is de in het onderzoek verkregen informatie opgenomen bij de visies.

In oktober 2016 reed Jan, 15 jaar oud, 's nachts (rond 1.00 uur) op een scooter. Hij reed zonder valhelm en zonder verlichting. De politie wilde hem hierop aanspreken. Jan reed weg. De motoragent ging achter hem aan. Er volgde een achtervolging.

Uit het proces-verbaal van bevindingen van 9 oktober 2016 en het rapport meldingsformulier geweldsaanwending van 9 oktober 2016 blijkt het volgende over de achtervolging en het gebruik van pepperspray:

Een medewerker van de politie reed op de motor achter Jan aan en riep meerdere keren dat Jan moest stoppen. Jan is uiteindelijk gestopt. Tegen de tijd dat de motoragent bij hem aankwam, rende hij weg. De motoragent heeft Jan ingehaald. De motoragent heeft pepperspray gespoten. Er is één maal één seconde gespoten. Jan stopte niet, maar rende door. Een andere medewerker van de politie kwam van de andere kant aan. Jan is toen gestopt. De motoragent heeft hem van achteren vast gepakt en met een draai over zijn schouder op de grond gelegd. Daarna heeft hij Jan geboeid.

De aanhouding was rond 1.15 uur 's nachts. Jan is vervolgens mee genomen naar het politiebureau. Daar moest hij overgeven, zo hebben zowel Jan als de medewerkers van de politie verklaard. Uit het proces-verbaal van vorgeleiding blijkt dat de hulpofficier van justitie rond 1.30 uur de aanhouding heeft getoetst en deze rechtmatig heeft bevonden. Ook besloot ze dat Jan werd ingesloten: de rest van de nacht moest hij in de cel doorbrengen om de volgende dag verhoord te worden. Hij werd verdacht van het veroorzaken van gevaar op de weg, van het rijden zonder rijbewijs en van poging tot doodslag danwel zware mishandeling van de motoragent.

Op het politiebureau bestond in oktober 2016 niet de mogelijkheid om een arrestant te laten overnachten. Er waren geen cellen beschikbaar: iedere arrestant moest direct weggebracht worden. Aanvankelijk moesten de arrestanten dan naar een cellencomplex in een andere plaats, op ongeveer een half uur rijden vanaf het politiebureau. In oktober 2016 was er net een pilot gestart waarbij arrestanten werden overgebracht naar de

Penitentiaire Inrichting (PI) in X. Deze PI lag op een paar minuten rijden. Bij de start van de pilot werd blijkens de werkinstructie (geldig vanaf 5 oktober 2016 en aangepast op 6 oktober 2016) geen onderscheid gemaakt naar arrestant. Dit betekende dat volwassen mannen, volwassen vrouwen en minderjarige jongens en meisjes allemaal naar de PI werden gebracht. Vanaf 2 november 2016 is dit veranderd in de werkinstructie: vrouwen en minderjarigen gingen niet meer naar de PI, maar gingen vanaf toen weer naar het cellencomplex.

Ook Jan werd naar de PI gebracht. Uit het proces-verbaal van bevindingen van 10 oktober 2016 volgt dat dit rond 1.45 uur was. Voorafgaand aan de rit moest Jan nog overgeven, maar tijdens de rit er naar toe niet meer. Uit het proces-verbaal volgt verder dat een medewerkster van de politie Jan begeleidde tijdens het vervoer en zijn persoonlijke eigendommen bij zich had. De mobiele telefoon van Jan ging meerdere malen af. Met toestemming van Jan heeft de medewerkster de telefoon uiteindelijk opgenomen toen zij in de PI waren. Het bleek de moeder van Jan te zijn die onmiddellijk haar zoon wilde spreken. Uit het proces-verbaal blijkt dat de medewerkster moeder heeft uitgelegd dat Jan was aangehouden en de nacht zou doorbrengen in de PI.

Toen moeder hoorde dat haar zoon was aangehouden, wilde zij haar zoon komen opzoeken, maar ze kreeg te horen dat dat niet kon. Moeder was hier boos over. Ze wilde informatie over de reden van aanhouden en insluiten. De medewerkster van de politie die moeder te woord stond, heeft aangegeven dat zij iemand zou vragen om moeder daarover te informeren. Vervolgens heeft de medewerkster informatie ingewonnen over de reden van de aanhouding en heeft moeder daar zelf rond 2.00 uur over teruggebeld, zo volgt uit het hierover opgemaakte proces-verbaal. Moeder was niet tevreden met het antwoord en had nog meer vragen over de aanhouding. Daarop heeft de medewerkster de motoragent gebeld en gevraagd of die moeder kon bellen om haar vragen te beantwoorden. Dat heeft de motoragent meteen gedaan en die heeft moeder verder geïnformeerd over de achtervolging en aanhouding.

De hulpofficier van justitie heeft een arts laten oproepen om Jan te bezoeken in de PI en hem te laten controleren omdat hij zo moest overgeven op het politiebureau. Uit gegevens van de GGD-arts blijkt dat de arts Jan heeft bezocht om 2.00 uur. Hij heeft Jan onderzocht en concludeerde dat er geen behandeling nodig was en dat er geen bezwaar was tegen insluiting.

De volgende dag is Jan 's ochtends vroeg, rond 6.00 uur, vanuit de PI teruggebracht naar het politiebureau. Daar heeft hij zijn advocaat ontmoet. Later was ook zijn moeder op het politiebureau en kreeg Jan bezoek van haar; aanvankelijk in een ruimte met een glasplaat er tussen en daarna in een ruimte zonder beperkingen voor fysiek contact.

Moeder heeft de politie laten weten dat er een GGZ-arts moest komen voor Jan. In het politiesysteem is geregistreerd dat moeder hierom gevraagd heeft en dat dit nagevraagd moest worden bij Jan. Tijdens het verhoor heeft de verbalisant gevraagd hoe het met hem ging. Ook heeft de verbalisant gevraagd of hij ergens last van had. Jan gaf aan dat

hij last had van zijn mond. De verhorende verbalisant heeft met een foto een wondje in de mond van Jan vastgelegd. Een medewerkster van de Kinderombudsman heeft deze foto gezien en vastgesteld dat op de foto inderdaad sprake was van een klein wondje van een paar millimeter aan de binnenkant van de lip.

Na het verhoor heeft een GGZ-arts Jan bezocht om een beoordeling te maken van het welzijn van Jan op dat moment. Het bezoek is geregistreerd in het politiesysteem. Na het verhoor mocht Jan met zijn moeder mee naar huis.

De volgende dag heeft Jan de huisarts bezocht. Uit de schriftelijke informatie van de huisarts en een mondelinge toelichting daarop aan een medewerkster van de Kinderombudsman, blijkt dat er pijnklachten werden vastgesteld en een kneuzing van de linker schouder en pols. Daarnaast moest er rekening worden gehouden met een hersenschudding. Een hersenschudding kan volgens de huisarts niet worden vastgesteld, maar wordt aangenomen op basis van symptomen. In het geval van Jan konden de symptomen zoals hoofdpijn en overgeven duiden op een hersenschudding.

2.2 Bezoek aan de Penitentiaire Instelling

Een medewerkster van de Kinderombudsman heeft een bezoek gebracht aan de PI in X. Met de auto is het ongeveer vijf minuten rijden vanaf het politiebureau naar de PI. De PI is een paar verdiepingen hoog. Er staat een muur omheen met prikkeldraad. Verdachten werden met het busje door de poort naar binnen gereden tot aan een deur waar overdag de gedetineerden de PI binnen gaan. In de nacht is contact tussen arrestanten en gedetineerden eigenlijk uitgesloten: gedetineerden zitten vanaf 18.00 uur opgesloten in hun cel. Arrestanten werden niet gefouilleerd of gevisiteerd. Ze liepen door een lange gang naar de lift. Met twee liften gingen arrestanten naar de verdieping waar een speciale afdeling was ingericht voor arrestanten. De vloer van deze verdieping is (oud) roze. De muren zijn licht blauw en wit. Dit geldt ook voor de arrestantencellen. In de arrestanten cel is een bed met beddengoed, een fonteintje en toilet. Er is ruim daglicht in elke cel. Er is een bel en intercom voor contact met de arrestantenzorg. In een aantal cellen was permanente bewaking via een camera mogelijk indien nodig. Er is geen cel die specifiek is ingericht op minderjarigen. Bij arrestantenzorg waren wel tijdschriften voor minderjarigen beschikbaar. Arrestanten werden rond 6.00 uur weer opgehaald en via dezelfde weg van twee liften en de lange gang naar een buitendeur gebracht waar dan een busje wachtte dat hen naar het politiebureau bracht. Dit was ruim voordat de gedetineerden in de PI wakker werden en op de gangen kwamen.

2.3 Visie van Jan en zijn moeder

De Kinderombudsman heeft Jan en zijn moeder in de gelegenheid gesteld om hun visie te geven op de gebeurtenissen. Hieronder worden de visies verkort beschreven.

Jan

Jan heeft aan een medewerkster van de Kinderombudsman verteld hoe de gebeurtenissen volgens hem zijn gegaan. Jan vertelde dat hij weg reed in de hoop dat de politie hem niet gezien had. De motoragent achtervolgde hem echter. Volgens Jan heeft de motoragent geprobeerd hem van zijn scooter te trappen. Hij schrok daar erg van. Hij weet dat wat hij heeft gedaan niet goed was en dat hij had moeten blijven staan, maar een agent hoort dat niet te doen. Het was een angstig moment.

Op een gegeven moment is hij van zijn scooter gestapt en verder door gerend. De motoragent kwam achter hem aan en riep dat hij moest stoppen. Dat deed hij en vervolgens kreeg hij pepperspray in zijn gezicht. Op dat moment voelde hij er niets van en is hij weggerend. De politie bleef hem volgen en uiteindelijk is hij gestopt. De politie sprong op hem en zette een knie tegen zijn rug met een arm om zijn nek.

Op het politiebureau werd hij misselijk en duizelig. Hij moest enorm spugen. Hij stond daar met zijn handen geboeid op zijn rug. Die werden niet losgemaakt. Hij kreeg geen bekertje water. De politie heeft ook niet zijn ogen gespoeld met water in verband met de pepperspray. Dat was volgens de politie niet nodig.

Hij werd met een busje naar de PI gebracht. Het busje was koud. Hij voelde zich beroerd. Hij voelde zich een zware crimineel. Toen ze bij de PI waren aangekomen, belde zijn moeder en de politie informeerde haar. Hij zag en sprak zijn moeder zelf pas de volgende dag op het politiebureau.

Jan zou graag willen dat de motoragent zich realiseert hoe angstig en ingrijpend de achtervolging en aanhouding waren.

Moeder van Jan

Moeder heeft zowel per mail als in gesprek met een medewerkster van de Kinderombudsman haar visie gegeven. Samengevat komt deze hierop neer.

Moeder is ontzettend boos over de manier waarop de politie met Jan en haar is omgegaan. Jan heeft iets stoms gedaan, maar hij was bang en reed daarom weg. Moeder vindt dat de politie humaan moet kunnen handelen en hem op de juiste manier had moeten behandelen. Dat is niet gebeurd, volgens moeder. Dit zit in verschillende momenten.

Moeder vindt het heel erg dat Jan zo is opgejaagd, te meer omdat er in het verleden een jongen is overleden bij een zelfde soort achtervolging. Volgens moeder is er tegen de scooter van Jan aangetrapt door de politie. Vervolgens is Jan hardhandig aangehouden. Dit gebeurde hard en snel en Jan kwam door de forse draai met een klap op de grond.

Ze vindt het verder onbegrijpelijk dat ze niet direct geïnformeerd is over de aanhouding van Jan. Pas toen ze zelf een paar keer gebeld had, kreeg ze informatie. Voor haar gevoel heeft ze daar zelf achter aan moeten gaan. En toen was Jan al onderweg naar de PI en mocht ze hem niet meer zien. Daarover is ze erg boos. Ze hadden haar moeten bellen voordat ze hem naar de PI brachten. Ze vindt bovendien dat Jan helemaal niet naar de PI gebracht had mogen worden, maar naar huis gestuurd had moeten worden.

met de afspraak dat hij zich de volgende dag moest melden. Dan had moeder hem kunnen zien, verzorgen, troosten en eventueel naar de huisartsenpost kunnen gaan. Een kind dat moet overgeven, sluit je in de ogen van moeder niet op. Nu zag ze Jan pas de volgende dag op het politiebureau. Daar is ze uit zichzelf maar heen gegaan want telefonisch kreeg ze geen enkele informatie.

Vervolgens mocht ze Jan eerst nog niet zien. Toen dat eindelijk wel kon, was dat met een glasplaat er tussen. Pas op dringend verzoek van moeder is er gezocht naar een ruimte zonder glasplaat. Volgens moeder was Jan een wrak toen ze hem zag. Moeder heeft onmiddellijk gevraagd om een GGZ-arts. Ook hierop moest ze aandringen. Volgens moeder moest ze alles zelf regelen.

Moeder is verontwaardigd dat Jan naar een PI moest, dat ze niet onmiddellijk geïnformeerd werd over de aanhouding, dat ze geen duidelijkheid kreeg over de vraag of er 's nachts wel een arts bij Jan was geweest en dat ze zelf om een GGZ-arts moest vragen op de dag na de aanhouding. Volgens moeder is er niet goed voor Jan gezorgd. Hij kreeg geen nazorg voor de toegepaste pepperspray. Ook geeft moeder aan dat Jan als gevolg van aanhouding lichamelijk letsel heeft opgelopen en als gevolg van de achtervolging en zijn verblijf in de PI psychische klachten heeft overgehouden. Voorafgaand aan het incident waren er wel wat zorgen en had moeder al hulp ingeschakeld, maar door de aanhouding is het opeens veel slechter gegaan met hem. Hij kon zich ook niet meer concentreren en liep op school grote achterstanden op. Hij kon het examenschooljaar niet afmaken. Moeder verwijt de politie dit. Ze wil met haar klachten bereiken dat zij en Jan excuses krijgen en genoegdoening en ook dat dit andere jongeren en hun ouders bespaard blijft.

Reactie naar aanleiding van het gespreksverslag en de reactie van de politie

Moeder heeft mede namens Jan gereageerd op het verslag van het gesprek van een medewerkster van de Kinderombudsman met de politie, op de formele reactie van de politie op de klachten en op overige informatie uit het onderzoek. Voor zover zij stellingen van de politie betwist of de reactie aanvullend is op haar visie, is dit hieronder opgenomen.

Ten aanzien van klacht 1 vindt moeder het onbegrijpelijk dat de arts die Jan bezocht heeft in de PI geen letsel heeft geconstateerd. Bij thuiskomst waren er tal van rode plekken te zien op zijn bovenlichaam en de huisarts heeft dat bevestigd.

Ten aanzien van het informeren van moeder, geeft moeder aan dat het in het geval van Jan meteen duidelijk was wie hij was. Hij was geen onbekende voor de politie. Ze hadden dus meteen moeten weten wie ze moesten bellen en hadden dat ook meteen moeten doen op het politiebureau en niet pas toen hij al was afgevoerd naar de PI. Ook vindt moeder het onterecht dat de medewerkster van de politie die de telefoon opnam eiste dat moeder zich eerst identificeerde voordat de medewerkster wilde vertellen wie zij was en hoe het met Jan was.

Ten aanzien van het insluiten van Jan geeft moeder aan dat zij wel degelijk afspraken had willen maken als Jan dan die nacht naar huis had kunnen komen om zich de volgende dag weer te melden bij de politie. De politie heeft het nu niet eens geprobeerd. Moeder stelt dat Jan ook niet eerder was veroordeeld. Wel was hij eerder in aanraking gekomen met de politie, maar hij is nooit veroordeeld en de zorgen die de

politie uitspreekt zijn haar inziens volledig onterecht. Jan ontwikkelt zich prima en op een oerdomme puberstreek hier en daar na, gaat het goed met hem. Dat bevestigen volgens moeder ook familie, vrienden en verschillende professionals zoals de mentor op school.

2.4 Visie van de politie

De Kinderombudsman heeft de politie in de gelegenheid gesteld zijn visie te geven. Enerzijds is dit gebeurd tijdens een gesprek met medewerkers van de politie en anderzijds door de politiechef te vragen om een reactie op de klachtonderdelen en vragen van de Kinderombudsman.

Gesprek met de betrokken medewerkers

Een medewerkster van de Kinderombudsman heeft een gesprek gehad met de betrokken medewerkers van de politie. Uit dit gesprek bleek ten aanzien van de klachtonderdelen het volgende.

Ten aanzien van klachtonderdeel 1 en 2 over gebruik van de pepperspray

Medewerker G. heeft Jan achtervolgd op de motor. G. geeft aan dat Jan bewust geprobeerd heeft om G. aan te rijden. Hij zag dit aan de manier waarop Jan met de scooter expres opzij tegen de motor aan kwam.

Op een gegeven moment stapte Jan van zijn scooter en rende verder. G. heeft meerdere keren geroepen dat Jan moest stoppen en dat G. anders pepperspray zou gebruiken. Toen Jan niet stopte, heeft G. met pepperspray gespoten. Jan wendde zijn gezicht af en de pepperspray kwam waarschijnlijk deels op zijn wang terecht in plaats van in zijn ogen. Jan reageerde in ieder geval niet zo heftig op de pepperspray als normaliter gebeurt. Collega K. hoorde via de portofoon dat G. de pepperspray gebruikte en dat Jan daarna bleef door rennen. Uiteindelijk is Jan op handen en knieën gaan zitten. Terwijl G. op hem afkwam, rende Jan alsnog weg. Toen Jan een collega van G. zag aankomen, K., is hij gestopt met zijn handen in zijn nek. G. heeft hem daarop van achteren vastgepakt, met een arm onder de oksel van Jan door. Er was geen sprake van een nekklem. K. vult aan dat juist opviel hoe beheerst G. dat deed gezien de achtervolging die net achter de rug was en de adrenaline die daarbij los komt. Vervolgens heeft G. Jan op de grond gelegd en geboeid. Hij heeft dit gedaan omdat hij gezien de achtervolging er niet op durfde te vertrouwen dat Jan zou blijven staan. Pas toen werd het G. duidelijk dat het om de vijftienjarige Jan ging. De rijstijl en onverschrokkenheid paste niet bij een vijftienjarige.

K. heeft verklaard dat Jan zei dat hij last had van zijn mond. Een klein wondje aan de binnenkant van zijn lip was de enige verwonding die de verhorende medewerkers de volgende dag hebben geconstateerd. Het zou kunnen komen door druk op de mond van Jan in combinatie met de slotjesbeugel die hij toen droeg. Van gekneusde ribben of een hoofdschudding is niets bekend of gebleken. Volgens de medewerkers die Jan de volgende dag verhoorden, kwam hij toen onverschillig maar niet wazig of afwezig over.

Ten aanzien van klacht onderdeel 2

De medewerkers denken dat Jan juist naar het politiebureau is gebracht omdat hij gespoeld moest worden vanwege het gebruik van pepperspray. Anders was hij waarschijnlijk meteen naar de PI gebracht, maar daar kan een arrestant zijn ogen niet spoelen. Spoelen gebeurt standaard, maar is in dit geval niet vastgelegd.

Jan werd misselijk. De hulpofficier van justitie was daarbij en heeft Jan gevraagd of hij op zijn hoofd was gevallen. Hij antwoordde van niet. Er is toen geregeld dat een (GGD-)arts naar de PI zou komen om Jan te onderzoeken. Jan kon niet op het politiebureau wachten tot de arts er was: daar was geen ruimte om hem vast te zetten. Dan hadden er twee medewerkers bij hem moeten blijven tot de arts er was en daar was geen capaciteit voor. Of hij nu op het politiebureau of in de PI wachtte op de arts, maakte verder voor de nazorg niet uit. Op de parkeerplaats van het politiebureau moest hij overgeven. Onderweg naar de PI ging het goed.

Voorafgaand aan het verhoor de volgende dag liet moeder weten zich ernstig zorgen te maken over het welzijn van Jan. Tijdens het verhoor is er expliciet gevraagd naar hoe hij zich voelde. Op basis van het antwoord van Jan, hebben de verhorende medewerkers de wachtcommandant gevraagd om te zorgen voor een GGZ-arts. Die was er toen het verhoor klaar was.

De medewerkers van de politie geven aan dat moeder alle zorgen over Jan verbindt aan de aanhouding maar zij betwijfelen zelf of de aanhouding de oorzaak is. De medewerkers hebben wel degelijk zorgen over de ontwikkeling van Jan. De zorgelijke ontwikkeling is hun inziens echter niet het gevolg van wat er is gebeurd die nacht in oktober; de gebeurtenis in oktober is eerder een gevolg van de zorgelijke ontwikkeling.

Ten aanzien van klacht 3

In het algemeen geldt dat ouders uit eigen beweging en zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd bij een minderjarige. Vlak na de aanhouding ligt de prioriteit bij de verdachte en tussen 00.00 en 06.00 uur heeft die recht op rust, dus wordt er eerst voor gezorgd dat de verdachte wordt ingesloten. Ook moet eerst duidelijk zijn wie de minderjarige is, wie de ouder met het gezag is, bij wie hij/zij woont, wie je moet informeren. Als de verdachte is ingesloten, is er vaak eerst nog kort overleg om te bespreken wat er bekend is over de aanhouding en de verdenking, zodat de ouders ook meteen een compleet verhaal krijgen als de politie ze (wakker) belt. Vanaf de aanhouding wordt ongeveer een uur als reëel en redelijk geacht voordat de ouders geïnformeerd kunnen worden. De medewerkers geven aan dat de moeder van Jan stelt dat zij niet gebeld is, maar de medewerkers hebben niet de kans gehad om zelf te bellen: moeder belde al binnen een half uur en bleef maar bellen. Als één van de medewerksters niet met toestemming van Jan de telefoon had opgenomen, had moeder nog langer

in onzekerheid gezeten en was ze pas gebeld nadat iedereen terug was uit de PI en overlegd was of de informatie compleet genoeg was om moeder te bellen. Toen moeder geïnformeerd werd, was het tussen 00.00 en 06.00 uur. Dat is de voor de nachtrust bestemde tijd en dan mogen arrestanten geen bezoek krijgen, ook niet van hun advocaat of in het geval van minderjarigen van hun ouders. Dat geldt ook als minderjarigen zijn ingesloten in een cel op het politiebureau. Ook al was moeder gebeld voordat Jan naar de PI was gebracht, dan nog had ze haar zoon niet meer kunnen zien.

Ten aanzien van klacht 4

De hulpofficier van justitie heeft toegelicht op grond van welke aspecten zij heeft besloten tot het insluiten van Jan:

- De ernst van het feit: Jan werd verdacht van poging doodslag/zware mishandeling van de motoragent. Het feit dat hij zonder rijbewijs en te hard op een scooter reed, was waarschijnlijk niet genoeg geweest om hem voor de nacht in de PI te plaatsen;
- Antecedenten: Jan had al meerdere keren contact gehad met de politie, ook voor zwaardere feiten, en hij was één keer veroordeeld;
- Vluchtgevaar: het was maar de vraag of hij zich de volgende dag zou melden bij heenzending en of daarover goede afspraken te maken waren met ouders.

Het is voor de hulpofficier een groot verschil of je te maken hebt met een minderjarige zonder antecedenten die erg onder de indruk is van alles of met een minderjarige met antecedenten die bij het ontvluchten probeert om een motoragent van de motor af te rijden. Dat laatste is Jan zwaar aangerekend. Impliciet is ook meegenomen dat er voor Jan een leereffect zou kunnen uitgaan van een verblijf in de PI. De hulpofficier wist dat insluiting betekende dat Jan naar de PI zou gaan. Dat was destijds de pilot. Achteraf was het niet goed dat ook minderjarigen naar de PI gingen. Een verblijf in de PI zal veel impact hebben. Tegelijk maken de medewerkers wel de kanttekening dat de PI op een paar minuten rijden ligt en dat minderjarigen nu naar een cellencomplex moeten dat op een half uur verder is.

Reactie van de politiechef

Ten aanzien van klachtonderdeel 1 is de politiechef van mening dat deze klacht ongegrond is, omdat er geen sprake is geweest van buitenproportioneel geweld. De politiechef verwijst daarbij naar de bevindingen van de GGD-arts die 's nachts bij Jan is langs geweest en geen letsel constateerde.

Ook ten aanzien van klachtonderdeel 2 laat de politiechef weten deze ongegrond te achten. Ten aanzien van de nazorg bij het gebruik van pepperspray geeft zij aan dat het verlenen van nazorg na het gebruik van pepperspray standaard gebeurt. Daar is een duidelijk protocol voor. Iedere medewerker is daar ook op getraind. In het proces-verbaal hoort te worden vastgelegd wat er precies gebeurd is. Doordat het gedeelte over de pepperspray niet standaard is opgenomen in het proces-verbaal, is het aan de

medewerker wat hierover wordt vastgelegd. In dit geval is er helaas niets vastgelegd in het proces-verbaal en dat is een punt van aandacht.

Ten aanzien van het inschakelen van een arts, wijst de politiechef er op dat zowel 's nachts als de volgende dag een arts is opgeroepen zodra daar aanleiding voor was. 's Nachts is conform het reglement een GGD-arts opgeroepen. Omdat er geen opvang capaciteit was op het politiebureau is Jan daarom alvast naar de PI overgebracht en kon de arts hem daar bezoeken. De volgende dag is meteen een arts ingeschakeld toen bleek dat moeder zorgen had over Jan en navraag bij Jan deze zorgen bevestigden.

Voorts is de politiechef van mening dat klachtonderdeel 3 ongegrond is. Moeder is volgens de politiechef binnen afzienbare tijd op de hoogte gebracht van de insluiting van haar zoon. Dat het eerste contact tot stand kwam doordat moeder de telefoon van haar zoon belde, doet daar niets aan af. Tevens heeft, op verzoek van moeder, de collega die de aanhouding had verricht, haar dezelfde nacht nog teruggebeld voor een toelichting.

Tot slot laat de politiechef ten aanzien van klachtonderdeel 4 weten deze klacht met de kennis van nu de klacht gegrond te achten. Er is destijds wel zorgvuldig, conform het protocol gehandeld door de betrokken medewerkster, maar later heeft men besloten dat vrouwen en kinderen niet meer werden opgesloten in de PI. Ten aanzien van het besluit om Jan in te sluiten, geeft de politiechef nog aan dat Jan werd aangehouden om 00.14 uur, dus tijdens de voor de nachtrust bestemde tijd (tussen 00:00 en 06:00 uur). Op dat moment is er volgens de politiechef geen andere mogelijkheid dan Jan insluiten, omdat er wettelijk geen mogelijkheid bestaat om iemand tijdelijk naar huis te sturen als er nog geen in verzekeringstelling is. Bovendien kan een minderjarige alleen verhoord worden nadat hij/zij een advocaat heeft kunnen spreken en die zijn op dat tijdstip niet beschikbaar. In z'n algemeenheid is de politie van mening dat het in/opsluiten van minderjarigen niet in hun belang is. In het geval van Jan is overigens bewust gekozen om hem niet heen te zenden, gelet op de aard van de strafbare feiten en zijn conditie. Deze afweging is volgens de politiechef zorgvuldig geweest. De hulpofficier heeft bij haar beslissing betrokken de zwaarte van de feiten, het feit dat Jan eerder was veroordeeld en zijn vluchtgedrag tijdens het incident. Daarnaast werd impliciet meegewogen dat er voor Jan een leereffect uit kon gaan van een verblijf in de PI. De politiechef heeft tot slot gewezen op een werkgroep vanuit politie en justitie die zich momenteel landelijk zou buigen over het vraagstuk van het in/opsluiten van minderjarige verdachten en een pilot rond het insluiten van minderjarigen.

3. KINDERRECHTELIJK KADER

De klachten worden beoordeeld naar de in oktober 2016 geldende (internationale) wet- en regelgeving, richtlijnen en protocollen.

3.1 Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Op grond van het Kinderrechtenverdrag (IVRK) horen de belangen van een kind een eerste overweging te zijn. Dit volgt uit artikel 3 van het verdrag. De belangen van het kind worden bepaald en daarna afgewogen tegen andere belangen. De belangen van het kind gaan niet altijd voor, maar hebben wel een zwaarwegend karakter en kunnen dus niet zomaar terzijde worden geschoven.

Om te kunnen bepalen wat in het belang is van het kind, wordt gekeken op welke manier het kind zich het beste kan ontwikkelen (artikel 6 IVRK) en wordt – in zaken als die van Jan – rekening gehouden met de mening van het kind (artikel 12 IVRK), met zijn identiteit met unieke kenmerken en eigenschappen (artikel 7 en 8 IVRK), met het zo veel mogelijk behouden van familiebanden (artikel 9 IVRK), met de behoefte aan zorg, bescherming en veiligheid (artikel 3, 5, 18 en 19 IVRK) en met de kwetsbare positie waarin het kind zich begeeft.³ Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de ontwikkeling van hun kind en horen in het licht daarvan ook geïnformeerd te worden over alles wat hun kinderen aangaat.

Om de belangen van een kind te kunnen bepalen zijn verder relevant voor deze zaak een aantal artikelen uit het Kinderrechtenverdrag dat specifiek ziet op minderjarigen binnen het strafrecht alsmede een aantal internationale richtlijnen. Het gaat in de eerste plaats om artikel 37 en 40 uit het verdrag en General Comment nummer 10⁴. In dit General Comment geeft het Comité voor de rechten van het kind een nadere toelichting op deze twee artikelen en de rechten van kinderen binnen het justitiële systeem. Daarnaast zijn van belang de zogenaamde United Nations Beijing-rules⁵, de United Nations Havana-rules⁶ en de Guidelines on child-friendly justice van de ministers van de Raad van Europa⁷. Uit de twee artikelen uit het Kinderrechtenverdrag in samenhang met de andere bronnen blijkt dat bij minderjarigen in het strafrecht de volgende uitgangspunten gelden:

- Een kind is onschuldig tot hij/zij is veroordeeld;

³ Deze elementen volgen uit General Comment 14, opgesteld door het Comité voor de rechten van het kind. Alleen de elementen die relevant zijn voor deze casus worden hier benoemd. De elementen zijn te herleiden tot een aantal artikelen van het Verdrag van de Rechten van het Kind, in het bijzonder artikel 3 lid 2, artikel 5, artikel 6, artikel 7, artikel 8, artikel 9, artikel 12, artikel 18 en artikel 19. Een uitgebreidere beschrijving is opgenomen in de bijlage. Ook de integrale tekst van de relevante bepalingen is opgenomen in de bijlage.

⁴ General Comment no 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007.

⁵ De officiële aanduiding is: United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice, General Assembly resolution 40/33, 29 November 1985.

⁶ De officiële aanduiding is: United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty, General Assembly resolution 45/113, 14 December 1990.

⁷ De volledige aanduiding is: Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, + explanatory memorandum d.d. 31 May 2011. De relevante artikelen zijn opgenomen in de bijlage.

- In het verlengde daarvan mag voorarrest niet gebruikt worden als een vorm van straf;
- Iedereen binnen het justitiële systeem, ook de politie, moet bij zijn handelen rekening houden met het welzijn van minderjarigen, hun kwetsbaarheid en de specifieke behoeften van personen van die leeftijd. De toepassing van geweld moet worden voorkomen. Een kindvriendelijke houding moet er ook zijn in risicovolle situaties zoals aanhoudingen;
- Vrijheidsbeneming moet gelden als een uiterste maatregel, als er geen andere geschikte alternatieven zijn die recht doen aan de minderjarige verdachte en het strafbare feit dat gepleegd is, en mag in dat geval slechts voor de kortst mogelijke duur worden toegepast. Er moet een effectief pakket van alternatieven beschikbaar zijn om vrijheidsbeneming zo veel mogelijk te voorkomen;
- Als een minderjarige zijn/haar vrijheid wordt ontnomen, dan gebeurt dat in een kindvriendelijke omgeving en gescheiden van volwassenen, dat wil zeggen in een andere instelling dan waar volwassenen verblijven of ten minste op een andere afdeling;
- Als een kind wordt aangehouden, worden ouders – behoudens uitzonderlijke omstandigheden – daarvan onmiddellijk of ten minste zo spoedig mogelijk op de hoogte gebracht met details over de reden van aanhouding;
- Kinderen hebben recht op een eigen jeugdstrafrecht, met procedures afgestemd op hun behoeftes;
- Stigmatisering moet worden voorkomen en resocialisatie moet worden gestimuleerd.

Al bovengenoemde elementen horen door de politie te worden meegenomen om te bepalen wat in het belang is van de minderjarige op het moment dat die in aanraking komt met de politie. Als op basis hiervan duidelijk is wat in het belang van déze minderjarige verdachte is, kan dat worden afgewogen tegen andere belangen, zoals het belang van de politie bij een goede opsporing, de belangen van eventuele slachtoffers, de belangen van de maatschappij bij een veilige samenleving. Deze afweging leidt tot een beslissing over bijvoorbeeld het al dan niet toepassen van pepperspray, geweld of het insluiten voor de nacht.

3.2 Nederlandse wet- en regelgeving rond minderjarige verdachten

Aanhouden

In het Wetboek van Strafvordering is de aanhouding en het ophouden voor onderzoek vastgelegd. Hieruit volgt dat als een verdachte wordt aangehouden, hij of zij daarna wordt voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. Die beslist of de aanhouding rechtmatig was en vervolgens of de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek of in vrijheid gesteld wordt. Zo volgde dit ten tijde van de aanhouding van Jan uit het Wetboek van Strafvordering, Eerste boek, titel IV, Eerste afdeling. Tegenwoordig is dit geregeld in artikel 56a lid 1 van het Wetboek van Strafvordering. De regels zijn voor minderjarigen gelijk aan die voor volwassenen.

Ophouden voor onderzoek na aanhouding

Als wordt besloten tot ophouden voor onderzoek, heeft de politie een paar uur de tijd voor het onderzoek. Ten tijde van de aanhouding van Jan was dit maximaal 9 uur (in het geval van misdrijven waar voorlopige hechtenis voor mogelijk was en anders maximaal 6 uur). De tijd tussen 00.00 uur en 9.00 uur telt niet mee. Tijdens het ophouden voor onderzoek moet de minderjarige verdachte op het politiebureau blijven, ook als het nacht is of wordt. Als dat niet kan op het politiebureau, moet de minderjarige naar een cellen- of arrestantencomplex, of zoals in het geval van Jan naar een PI. In de wet of in beleid is niet geregeld dat de minderjarige tijdens het ophouden voor onderzoek naar huis kan.

Inverzekeringstelling

Als de tijd voor ophouden voor onderzoek niet genoeg is, kan daarna worden besloten tot inverzekeringstelling. Daarvoor moet wel aan een aantal in de wet gestelde eisen worden voldaan. Anders dan bij ophouden voor onderzoek, kan bij een inverzekeringstelling wel worden besloten of de minderjarige deze op het politiebureau (of in een cellencomplex) moet doorbrengen of dat hij/zij ergens anders naar toe kan, bijvoorbeeld naar huis. Dit volgt uit artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering.

Advocaat

Op grond van zowel Nederlandse als Europese wet- en regelgeving heeft een jeugdige verdachte die is aangehouden recht op consultatie van een advocaat voordat hij door de politie wordt verhoord (het zogenaamde consultatierecht⁸). Een minderjarige kan van dit recht geen afstand doen. De centrale piketafdeling van de Raad voor Rechtsbijstand zorgt voor de melding van een aangehouden jongere richting advocaat. Het kan soms lang duren voordat een advocaat beschikbaar is, soms zelfs tot de volgende dag. Dit heeft deels te maken met het feit dat er na 20.00 uur geen advocaten meer opgeroepen kunnen worden: de centrale piketafdeling is dan gesloten tot de volgende ochtend. Een eventueel verhoor van de minderjarige verdachte moet dus al die tijd wachten tot de minderjarige zijn of haar advocaat heeft gesproken. Vervolgens mag de advocaat ook bij het verhoor aanwezig zijn.

Wordt de jongere na de aanhouding naar huis gestuurd met de mededeling om zich de volgende dag op het bureau te melden voor verhoor(en volgt dus niet het 'ophouden voor onderzoek'), dan verandert de positie van de minderjarige van *aangehouden* verdachte in een *ontboden of uitgenodigde* verdachte. Het recht op een (gratis) piketadvocaat vervalt daarmee. Het kind mag dan dus thuis slapen, maar de ouders moeten vervolgens zelf een advocaat regelen en de kosten van de bijstand betalen. Dat is voor sommige ouders financieel problematisch en kan leiden tot rechtsongelijkheid.

Niet ophouden voor onderzoek na aanhouding

In plaats van ophouden voor onderzoek kan de hulpofficier van justitie na de aanhouding ook bevelen dat de verdachte in vrijheid wordt gesteld. De verdachte kan

⁸ Het consultatierecht volgt uit de Europese richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad, van 22 oktober 2013 die kort gezegd gaat over het recht op toegang tot een advocaat. Nederland is bezig de richtlijn te implementeren onder andere door middel van wetswijzigingen. Anticiperend daarop is de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor al aangepast.

dan naar huis en moet zich bijvoorbeeld de volgende dag melden op het politiebureau voor verhoor. De verdachte heeft dan geen recht meer op een zogenaamde (gratis) piketadvocaat. Dit geldt voor zowel volwassenen als minderjarigen. De verdachte moet desgewenst zelf een advocaat regelen. Voor de politie is een risico dat de verdachte zich niet meldt.

Overige wet- en regelgeving rond insluiten van minderjarigen

Als een minderjarige eenmaal is aangehouden, volgt uit het Wetboek van Strafvordering, de Politiewet 2012, de Ambtsinstructie voor de Politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren en uit het Landelijk regelement Arrestantenzorg⁹ nog het volgende¹⁰:

- Minderjarigen worden gescheiden van volwassenen ingesloten. Minderjarigen worden zoveel als mogelijk ingesloten in kindvriendelijke cellen, tenzij het cellencomplex niet beschikt over kindvriendelijke cellen;
- Zodra een minderjarige is ingesloten, worden de ouders daarvan zo spoedig mogelijk en uit eigen beweging geïnformeerd;
- Er wordt een arts geïnformeerd indien er reden is voor medische controle en in het geval van minderjarigen ook als er sprake is van gedragscomplicaties bij een jongere die in verzekering wordt gesteld en/of de nacht in een politiecellencomplex moet doorbrengen;

Tot slot volgt uit de Nederlandse wet- en regelgeving ten aanzien van het toepassen van geweld dat de politie geweld mag gebruiken als dat nodig is om zijn taak uit te voeren. Het mag alleen als het geweld wordt gerechtvaardigd door het doel, het doel niet op een andere manier bereikt kan worden, het geweld in verhouding staat tot het doel en het geweld redelijk en gematigd is. Voordat de politie geweld gebruikt, geeft die als dat kan vooraf een waarschuwing;.

Veranderende wet- en regelgeving

Sinds de aanhouding van Jan zijn er ontwikkelingen geweest op het gebied van wet- en regelgeving. Zo is inmiddels in het Wetboek van Strafvordering vastgelegd dat de Hulpofficier van Justitie de ouders informeert van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvan.¹¹ Voorts wordt nog gewezen op EU-richtlijn 2016/800¹². Deze richtlijn gaat over de positie van kinderen die verdacht of beklaagde zijn in een strafproces. Uiterlijk 11 mei 2019 moet deze geïmplementeerd zijn door Nederland. Belangrijke aspecten in de richtlijn zijn onder andere dat de belangen van het kind steeds de eerste overweging vormen, dat vrijheidsbeneming zo kort mogelijk is en dat er alternatieven moeten zijn. De Nederlandse wet- en regelgeving moet hier mee (nog) in overeenstemming gebracht worden.

⁹ Versie: 14 juni 2016, vastgesteld op 9 augustus 2016.

¹⁰ De integrale tekst van de relevante bepalingen uit deze wet- en regelgeving is opgenomen in de bijlage.

¹¹ Artikel 488 b van het Wetboek van Strafvordering, in werking sinds 1 maart 2017.

¹² Richtlijn EU 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad, 11 mei 2016.

3.3 Eerdere rapporten Kinderombudsman over dit onderwerp

De Kinderombudsman heeft zich eerder uitgesproken over de positie van minderjarigen binnen het strafrecht. Hieronder volgt een kort overzicht van de voor dit onderzoek relevante rapporten.

Uit het rapport 'Bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen'¹³ volgt onder andere dat de Kinderombudsman van oordeel is dat minderjarigen in de cel bezoek moeten kunnen krijgen van hun ouders zonder fysieke beperkingen zoals een glasplaat. Hierover zijn inmiddels ook aanwijzingen opgenomen in het Landelijk Reglement Arrestantenzorg.

Het rapport 'Een nacht in de cel'¹⁴ ging over de inverzekeringstelling van minderjarigen, ook voor de nacht. In het bijzonder ging het om een vijftienjarige jongen en een veertienjarig meisje. Naar het oordeel van Kinderombudsman werd er geen goede belangenafweging gemaakt ten aanzien van de inverzekeringstelling en ten aanzien van het nachtelijk verblijf in de cel. Daarnaast concludeerde de Kinderombudsman dat de manier waarop de rechtsbijstand van een advocaat toen geregeld was er toe kon leiden dat kinderen lang op een politiebureau zaten te wachten op hun advocaat en dat zij soms zelfs – voor de nacht – in verzekering gesteld moesten worden. Ook kon na 20.00 uur geen advocaat meer toegevoegd worden en moest dan tot de volgende dag gewacht worden met de verhoren. De Kinderombudsman heeft aanbevolen dat er een standaard werkwijze vastgesteld zou moeten worden voor beslissingen ten aanzien van inverzekeringstelling en het overnachten in de cel. Daarnaast heeft de Kinderombudsman aanbevolen dat er waar nodig alternatieven zouden moeten worden ontwikkeld voor de inverzekeringstelling en het verblijf in de cel (gedurende de nacht). Voorts heeft de Kinderombudsman de aanbeveling gedaan dat gezorgd moest worden voor een uitbreiding van de openingstijden van de piketcentrale en de beschikbaarheid van de advocatuur, bij voorkeur tot 00.00 uur.

Tot slot heeft de Kinderombudsman in het rapport 'Achter slot en grendel'¹⁵ opnieuw onderzoek gedaan naar de inverzekeringstelling van een minderjarige en het verblijf van een paar dagen in een politiecel, ditmaal van een 14 jarig meisje. De Kinderombudsman constateerde toen opnieuw dat er geen goede belangenafweging was gemaakt ten aanzien van de inverzekeringstelling en dat niet is gekeken naar alternatieven. Ook concludeerde de Kinderombudsman dat het meisje onvoldoende gescheiden was geweest van volwassenen omdat zij niet op een aparte afdeling kon worden ingesloten. De Kinderombudsman heeft de aanbeveling herhaald uit het rapport 'Een nacht in de cel' dat er een standaard werkwijze zou moeten komen voor een goede belangenafweging bij de beslissing over inverzekeringstelling en insluiten voor de nacht.

¹³ KOM001/2012, 13 februari 2012.

¹⁴ KOM007/2015, 30 maart 2015.

¹⁵ KOM2016/016, 1 september 2016.

3.4 Recente ontwikkelingen

Naar aanleiding van de reactie van de politiechef in dit onderzoek is contact opgenomen met afdelingen binnen het ministerie van Justitie en Veiligheid, de politie en het Openbaar Ministerie die zich bezig houden met minderjarigen binnen het strafrecht en mogelijke pilots en overleggen hierover. Uit deze contacten bleek dat er op het gebied van aanhouding, ophouden voor onderzoek, inverzekeringstelling en insluiten verschillende ontwikkelingen zijn die relevant zijn voor dit onderzoek, met name voor klacht 4.

Geen inverzekeringstelling tenzij...

Naar aanleiding van het rapport van de Kinderombudsman 'Een nacht in de cel' zijn er verschillende pilots geweest rond de inverzekeringstelling. De eerste pilot was in 2016 in de regio Oost-Nederland. Naar aanleiding van de bevindingen hebben er in nog drie andere regio's pilots plaatsgevonden. In de pilots is ook de vraag meegenomen of een minderjarige verdachte in het kader van ophouden voor onderzoek een nacht in de cel zou moeten verblijven.

De pilots waren een samenwerking tussen politie, het Openbaar Ministerie en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het uitgangspunt in de pilots was: *geen inverzekeringstelling tenzij...* In de pilots ging het om bewustwording ten aanzien van de vraag of het noodzakelijk was dat een jongere in verzekering gesteld moest worden. Ook is onderzocht of het nodig was dat hij/zij de nacht in een cel moest doorbrengen of dat het ook op een andere locatie (zoals opgenomen in artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering) mogelijk was, ook bij ophouden voor onderzoek, en onder welke voorwaarden dat mogelijk is.

De uitkomsten van deze pilots worden nog geëvalueerd. Tijdens het onderzoek van de Kinderombudsman bleek al wel dat de bij de pilots betrokken professionals met elkaar in gesprek zijn over het onderscheid in mogelijkheden tussen de fase van 'ophouden voor onderzoek' en de 'inverzekeringstelling'. Zoals eerder beschreven, is voor de inverzekeringstelling wettelijk geregeld dat een kind deze ook elders kan doorbrengen, bijvoorbeeld thuis, en dat hiervoor voor de fase van het 'ophouden voor onderzoek' niets in de wet is geregeld. Sommige professionals huldigen het standpunt dat als het bij een inverzekeringstelling mogelijk is om een kind voor de nacht naar huis te laten gaan, dat ook in de fase ervoor (tijdens het 'ophouden voor onderzoek') moet kunnen. De inverzekeringstelling is een zwaarder dwangmiddel van het ophouden voor onderzoek en wat mag bij een zwaarder dwangmiddel zou volgens deze professionals ook moeten kunnen bij een lichtere vorm. Andere professionals menen echter dat artikel 493 van het Wetboek van Strafvordering niet analoog kan worden toegepast: zolang niet in de wet is opgenomen dat de nacht ook tijdens het ophouden voor onderzoek ergens anders mag worden doorgebracht, mag het niet.

Afdoen met een reprimande

Momenteel loopt er een pilot bij een regionale eenheid van de politie in oost Nederland die gericht is op de vraag of sommige strafbare feiten afgedaan kunnen worden met een reprimande. Het gaat daarbij om kleine strafbare feiten van *first offenders*. De jongere

krijgt direct en ter plekke een waarschuwing. Hij/zij hoeft niet mee naar het politiebureau. Deze pilot is ingestoken vanuit de belangen van minderjarigen en de gedachte dat het in sommige situaties pedagogisch onwenselijk kan zijn dat een minderjarige verdachte van kleine feiten mee moet naar het bureau en daar vervolgens soms lange tijd moet wachten op een advocaat. In het licht van het wettelijk kader bestaan bij betrokken ketenpartners nog wel zorgen en bedenkingen over de rechtsbescherming van de minderjarigen.

Toegang tot advocaat

Tot slot zijn het Openbaar Ministerie, de politie, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de advocatuur en de Raad voor Rechtsbijstand met elkaar in gesprek over de beschikbaarheid en toegankelijkheid van de advocaat in de avonduren. Als een jongere op het politiebureau meteen een advocaat zou kunnen spreken, kan een zaak daar snel afgedaan worden. Zoals al benoemd is, is dit in de praktijk echter niet altijd het geval. Dit kan er toe leiden dat een minderjarige lang moet wachten en zelfs moet overnachten.

Met het oog hierop heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid alle betrokken partijen gevraagd de financiële en organisatorische consequenties van ruimere openingstijden van de piketafdeling van de Raad voor rechtsbijstand in beeld te brengen. Daarnaast blijkt uit informatie van het ministerie van Justitie en Veiligheid dat een aanpassing van het Wetboek van Strafvordering wordt voorbereid ten aanzien van het recht op kosteloze (consultatie)bijstand door een raadsman. Door de aanpassing zouden minderjarigen ook nog aanspraak kunnen maken op deze bijstand als zij in de avonduren worden heengezonden in verband met het feit dat niet meer (tijdig) kon worden voorzien in de bijstand van een advocaat en/of waarvoor gold dat de nachtelijke uren aanbraken. Dan kan straks (ook) de volgende ochtend nog een raadsman worden aangewezen en behouden de heengezonden minderjarigen dus hun aanspraak op kosteloze (consultatie)bijstand.

Rapport Defence for Children en Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtadvocaten

In augustus 2017 is een rapport gepubliceerd door Defence for Children en de Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtadvocaten over de aanhouding en inverzekeringstelling van minderjarige en jongvolwassen verdachten. Het rapport is onderdeel van de Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd (VIV JJ) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. In het rapport worden verschillende knelpunten op het gebied van aanhouding en inverzekeringstelling benoemd en wordt een toekomstvisie gepresenteerd waardoor de positie van minderjarigen die worden aangehouden en in verzekering gesteld worden, verbeterd zou kunnen worden. De in het rapport geschetste knelpunten komen overeen met de bevindingen in het onderzoek naar de klachten van Jan.

4. BEOORDELING

In dit hoofdstuk volgt de beoordeling van de klachten van Jan en zijn moeder. In de kern gaat het om een vijftienjarige jongen die te maken krijgt met de politie en is de vraag of de politie daarbij in overeenstemming met het kinderrechtenverdrag heeft gehandeld. De Kinderombudsman stelt voorop dat de politie zorgt voor veiligheid in de samenleving en daarvoor dagelijks te maken krijgt met strafbare feiten, gevaar en geweld. Zij hebben een taak en moeten optreden. Als de politie zegt: *Stop!*, dan stop je. Je rijdt of rent niet weg. Doe je dat wel, dan kan dat nare gevolgen hebben en er zelfs toe leiden dat je vast komt te zitten. Tegelijk stelt de Kinderombudsman vast dat weliswaar de afspraken zijn, maar dat iemand op het moment dat de politie in beeld komt, in paniek, uit schrik of anderszins misschien iets heel anders doet. Dit kan zeker zo zijn in het geval van minderjarigen, zoals de vijftienjarige Jan, waarvan het een feit van algemene bekendheid is dat het puberbrein nog verre van volledig ontwikkeld is. Binnen deze context ontmoeten Jan en de politie elkaar.

Voordat de verschillende klachten worden beoordeeld, wordt eerst in kaart gebracht wat de belangen van Jan waren, zodat deze per klacht kunnen worden afgewogen tegen andere belangen.

De belangen van Jan

Jan was ten tijde van de onderzochte gebeurtenissen een vijftienjarige jongere. Hij woonde bij zijn moeder en ging naar school. Er waren enkele zorgen omtrent zijn welzijn. Daar waren door hemzelf en zijn moeder al stappen in ondernomen. Hij was niet eerder veroordeeld voor strafbare feiten en in die zin een *first offender*. Dat de politie hem wel 'kende' doet daar niets aan af. Als minderjarige mocht hij bij contact met politie en justitie er vanuit gaan dat zij kindvriendelijk jegens hem zouden optreden. Dit betekent dat geweld wordt vermeden, medische zorg beschikbaar is indien nodig, insluiting waar mogelijk wordt vermeden en indien toegepast, voor de kortst mogelijke duur op een zo kindvriendelijk mogelijke manier en niet alvast als straf. Dit alles zodat de aanhouding zo min mogelijk een negatieve impact heeft, zowel op zijn fysieke en mentale welzijn als op zijn contact met zijn moeder en zijn schoolgang. Zijn mening had bij alles meegenomen moeten worden.

Op grond van het voorgaande en in het licht van de klachten, kunnen de belangen van Jan als volgt worden samengevat: het gebruik van geweld moet worden vermeden, hij krijgt medische zorg, zijn ouders worden zo spoedig mogelijk geïnformeerd en hij wordt naar huis gestuurd tot hij wordt verhoord.

Andere belangen dan die van Jan kunnen er toe leiden dat anders wordt besloten en gehandeld. Die andere belangen moeten dan wel expliciet worden afgewogen en zwaarwegend genoeg zijn. Hieronder gaat de Kinderombudsman per klacht in op deze afweging.

4.1 Klacht 1

Jan en zijn moeder klagen erover dat de politie Jan letsel heeft toegebracht door het buitenproportionele geweld bij de aanhouding; bij Jan zijn na vrijlating kneuzingen en een hersenschudding geconstateerd door de huisarts.

Oordeel

De Kinderombudsman kan niet vast stellen dat het toegepaste geweld bij het naar de grond brengen van Jan bij de aanhouding heeft geleid tot letsel behoudens een klein wondje aan de mond en onthoudt zich daarom van een oordeel. De Kinderombudsman komt tot deze conclusie op grond van het volgende.

Beoordeling

Het staat vast dat er die bewuste nacht een achtervolging is geweest omdat Jan niet stopte op bevel van de politie. Ook staat vast dat er tijdens die achtervolging pepperspray is gebruikt en dat de achtervolging is uitgemond in een aanhouding waarbij Jan naar de grond is gebracht. Op basis van het onderzoek staat voorts vast dat Jan heeft moeten overgeven op het politiebureau. Tot slot staat vast dat Jan na de aanhouding een klein wondje in zijn mond had.

Op basis van de bevindingen uit het onderzoek kan de Kinderombudsman niet vaststellen hoe Jan precies naar de grond is gebracht. De verklaringen van Jan en de politie komen niet overeen voor zover het gaat over de manier waarop en de kracht waarmee dat is gebeurd. Volgens Jan en zijn moeder zou er een knie tegen Jans rug gezet zou zijn en zou Jan met een klap naar de grond zijn gebracht met een arm om zijn nek. De politie geeft een andere lezing waarbij Jan met een zwaai maar beheerst naar de grond gebracht zou zijn, zonder toepassing van de nekklem. Nu de toedracht niet kan worden vastgesteld kan ook niet met zekerheid vastgesteld worden of Jan daar letsel aan overgehouden heeft. Te meer omdat de verklaringen over het welzijn en het eventuele letsel nadien bij Jan grotendeels tegenstrijdig zijn. Alleen een wondje in Jans mond is vastgesteld en vastgelegd in een proces-verbaal. Jan en zijn moeder stellen dat Jan voorts kneuzingen en een hersenschudding had. De politie stelt echter dat hen niet is gebleken dat er iets met Jan aan de hand was. De arts die Jan 's nachts bezocht heeft, stelde geen letsel vast en concludeerde dat Jan kon overnachten in de cel. De huisarts die Jan de dag na het verhoor zag, stelde kneuzingen vast en concludeerde dat er sprake kon zijn van een hersenschudding. Een hersenschudding kan echter niet met zekerheid worden vastgesteld, maar enkel worden aangenomen op basis van de verschijnselen. Het één sluit het ander niet uit, de lezingen van zowel Jan als de politie kunnen waar zijn – of niet. Ten aanzien van klachtonderdeel 1 onthoudt de Kinderombudsman zich dan ook van een oordeel.

4.2 Klacht 2

Jan en zijn moeder klagen er over dat aan Jan niet de benodigde medische zorg is verleend.

Het gaat daarbij om a) het ontbreken van nazorg in verband met het gebruik van pepperspray, b) het uitblijven van bezoek van een arts in de PI en c) het pas inschakelen van een GGZ-arts de volgende dag op het politiebureau op verzoek van moeder.

Oordeel

De Kinderombudsman is van oordeel dat klachtonderdeel 2 ongegrond is. De Kinderombudsman komt tot deze conclusie op basis van het volgende.

Beoordeling

Na aanhouding heeft de politie een zorgtaak richting de arrestant. Regels hierover zijn ook opgenomen in het Landelijk reglement Arrestantenzorg. Deze komen nagenoeg overeen met de belangen van Jan: verzorging, zorg voor de gezondheid en zorg voor het welzijn van de minderjarige arrestant. De Kinderombudsman stelt vast dat die zorg in de zaak van Jan ook verleend is. Dit blijkt uit het volgende.

Ten aanzien van de nazorg wegens het gebruik van pepperspray, komt de Kinderombudsman tot de conclusie dat er hoogstwaarschijnlijk niet gespoeld is. Jan verklaart dat dit niet gebeurd is en er is ook niets over opgenomen in het proces-verbaal. De politie geeft aan dat dit een omissie is, dat naspoelen standaard gebeurt en dat het spoelen waarschijnlijk per abuis niet is opgenomen in het proces-verbaal omdat het daar geen standaard onderdeel van uitmaakt. Dat kan en in dat geval is het goed dat meer aandacht komt voor het vastleggen, zoals de politie zelf al aankondigt.

Het kan echter ook heel goed zijn dat spoelen niet nodig was. Uit de verklaringen van de motoragent en Jan zelf volgt immers dat Jan niet vol in het gezicht is geraakt met de pepperspray: de motoragent verklaart dat op basis van het feit dat Jan na de pepperspray gewoon kon doorrennen en Jan heeft verklaard dat hij (aanvankelijk) niets ervan voelde. Het is naar het oordeel van de Kinderombudsman dan ook waarschijnlijk dat Jan de pepperspray niet in zijn ogen heeft gehad. Spoelen is dan ook niet nodig. Dit heeft de politie volgens Jan ook met zoveel woorden gezegd op het politiebureau. Ook de arts die Jan 's nachts in de PI heeft bezocht, heeft niets genoteerd over brandende ogen bij Jan of andere zichtbare gevolgen van het gebruik van pepperspray. De politie heeft naar het oordeel van de Kinderombudsman de mogelijkheid voor spoelen wel nadrukkelijk open gehouden door naar het politiebureau te gaan; daar kan immers gespoeld worden, in de PI niet. Een andere reden voor een bezoek aan het politiebureau is in het onderzoek niet naar voren gekomen. Jan had immers ook meteen naar de PI gebracht kunnen worden, waar de hulpofficier naar toe kon komen om daar de rechtmatigheid van de aanhouding en insluiting te toetsen. Gelet op deze aspecten acht de Kinderombudsman het eerste deel van klacht 2 over het ontbreken van nazorg dan ook ongegrond: er is waarschijnlijk inderdaad niet gespoeld, omdat het niet nodig was.

Ten aanzien van het bezoek van een arts tijdens de nacht, is tijdens het onderzoek komen vast te staan dat in de nacht van 8 op 9 oktober een arts van de GGD een bezoek

heeft gebracht aan Jan. Zijn bevindingen zijn aan de Kinderombudsman toegezonden. Het staat vast dat Jan op het politiebureau meerdere keren moest overgeven. Dit was blijkens het onderzoek aanleiding voor de hulpofficier van justitie om een arts op te roepen. Deze bezocht Jan in de PI en niet op het politiebureau. Dat had ermee te maken dat arrestanten op dat moment 's nachts niet op het politiebureau konden blijven en meteen naar de PI door gingen. Uit het onderzoek is niet gebleken dat dit heeft geleid tot vertraging in het bezoek door de arts; of die naar het politiebureau kwam of de nabijgelegen PI maakte qua tijd niet uit. De Kinderombudsman acht het deel van klacht 2 over het uitblijven van bezoek door een arts in de PI daarom eveneens ongegrond. Dat de GGD-arts niet dezelfde bevindingen noteerde als de huisarts maakt het oordeel niet anders.

Tot slot is ten aanzien van de GGZ-arts gebleken dat de volgende dag, op 9 oktober, de eventuele noodzaak daarvan duidelijk werd. Daarvóór waren er blijkens het onderzoek geen signalen vanuit Jan zelf of signalen op basis van zijn gedrag, dat Jan extra zorg nodig had. De GGD-arts die 's nachts was gekomen heeft hierover ook geen aantekeningen gemaakt. Nadat moeder de politie er op wees dat er behoefte was aan een GGZ-arts, is dit bij Jan geverifieerd, zo blijkt uit de processen-verbaal, de aantekeningen in het systeem en de verklaringen van de medewerkers. Vervolgens is een GGZ-arts gekomen. Het is de Kinderombudsman duidelijk dat het oproepen van de GGZ-arts in de ogen van moeder lang heeft geduurd maar het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd waaruit blijkt dat na het verzoek van moeder onnodig gewacht is met het inschakelen van de GGZ-arts of dat er eerder signalen waren vanuit Jan of op basis van zijn gedrag dat een GGZ-arts had moeten worden ingeroepen. Ook dit deel van klacht 2 acht de Kinderombudsman daarom ongegrond.

De Kinderombudsman is van oordeel dat de gezondheid en het welzijn van Jan bij de politie voorop heeft gestaan en dat de politie waar nodig heeft gezorgd voor zorg en verzorging. Klacht 2 is in al zijn onderdelen ongegrond.

De Kinderombudsman wil op deze plek wel nog stil staan bij de verklaring van Jan over zijn korte verblijf bij het politiebureau. Hij vertelde dat hij op het politiebureau misselijk en duizelig werd en enorm moest spugen, maar dat zijn handen op zijn rug geboeid bleven. Die werden niet losgemaakt en hij kreeg ook geen bekertje water.

De Kinderombudsman ziet in het onderzoek dat de belevingen van betrokkenen van die nacht heel verschillend zijn en dat ook de meningen over Jan van enerzijds de politie en anderzijds Jans moeder soms sterk uit één lopen. In de ogen van de politie stond er die nacht op de binnenplaats wellicht een opgeschoten joch dat werd verdacht van overtreding van de Wegenverkeerswet en het willen aanrijden van een motoragent. De Kinderombudsman merkt echter op dat het óók ging om een vijftienjarig kind, first offender (geen veroordelingen), midden in de nacht, zonder zijn ouders in de buurt, die iets heel doms had gedaan door weg te rijden en geschrokken was van de achtervolging. Hebben de medewerkers van de politie daar enig moment bij stil gestaan? Van de politie mag een kindvriendelijke houding verwacht worden, óók bij een aanhouding en daarna.

4.3 Klacht 3

Jan en zijn moeder klagen er over dat moeder niet is geïnformeerd over de aanhouding van Jan: dit gebeurde pas toen moeder zelf bleef bellen op de mobiele telefoon van Jan. Jan was toen al overgebracht naar de PI. Hierdoor kon moeder hem ook niet meer opzoeken.

Oordeel

De Kinderombudsman acht deze klacht ongegrond voor zover het gaat om het informeren van moeder over de aanhouding van Jan. Ten aanzien van het contact tussen Jan en zijn moeder had de politie wel een andere afweging kunnen maken.

Beoordeling

Ten aanzien van het informeren van moeder blijkt uit het onderzoek dat Jan even na 1.00 uur 's nachts is aangehouden. Moeder is rond 1.45 uur geïnformeerd omdat zij zelf diverse keren naar de telefoon van haar zoon belde en deze uiteindelijk door een medewerker van de politie werd opgenomen. Dit was een goed half uur na de aanhouding. De medewerker die moeder te woord stond, kon niet op alle vragen antwoord geven. Zij heeft vervolgens eerst zelf informatie ingewonnen om deze aan moeder door te geven en heeft later een collega gevraagd om moeder te bellen toen die nog meer vragen bleek te hebben. Is de politie te kort geschoten en had er een andere belangenafweging gemaakt moeten worden?

De Kinderombudsman oordeelt van niet. De politie heeft na de aanhouding als eerste zorg de veiligheid van de arrestant en de politiemedewerkers zelf. Daarna moeten zij zo snel mogelijk ouders informeren. Dat dit belangrijk is en niet alleen in het Landelijk Reglement Arrestantenzorg is vastgelegd maar ook bij iedere medewerker op het netvlies staat, is de Kinderombudsman uit de gesprekken met de medewerkers gebleken. In de praktijk blijken ouders binnen ongeveer een uur geïnformeerd te worden; als de verdachte veilig zit én de medewerker die de ouders gaat bellen een min of meer compleet verhaal heeft om aan de juiste ouders te vertellen. Een uur is lang als je als ouder in onzekerheid verkeert over je kind en je bent als ouder niet alleen bezorgd maar ook verantwoordelijk voor het welzijn van je kind. Tegelijk komt het de Kinderombudsman redelijk voor dat de politie vanaf de aanhouding een uur nodig heeft om uit te zoeken wie de verdachte is, welke ouder geïnformeerd moet worden en waarover. Dat de politie in dit geval, volgens moeder, precies wist om welke minderjarige het ging en wie zij moesten bellen, doet daar niets aan af. Als ouders gebeld worden, moeten zij *goed* geïnformeerd worden. Een half verhaal kan leiden tot onduidelijkheden en nog meer zorgen bij de ouders. In de situatie van Jan is het nooit tot dat uur gekomen, omdat moeder zelf al belde. Naar het oordeel van de Kinderombudsman heeft dat in dit geval niet te maken met laksheid van de politie of het niet voortvarend bellen van moeder, maar met het feit dat moeder kennelijk wakker was en precies wilde weten waar haar zoon was. Het is goed dat de politie haar – met toestemming van Jan – te woord heeft gestaan, anders had zij misschien nog een half uur in onzekerheid gezeten. Dat moeder zich bij het eerste contact met de politie eerst zelf bekend moest maken, is blijkens haar verklaring voor haar vervelend geweest maar

vanuit het oogpunt van privacy terecht. De politie kan niet het risico nemen aan een willekeurige derde persoonlijke informatie over Jan te vertellen. De Kinderombudsman is van oordeel dat de politie de belangen van Jan voldoende voor ogen heeft gehad. Klacht 3 is in zoverre ongegrond.

Ten aanzien van het contact tussen Jan en moeder overweegt de Kinderombudsman nog wel het volgende. Door de huidige inrichting van de arrestantenzorg, worden arrestanten steeds vaker direct weggevoerd van een politiebureau en elders opgevangen, zoals in een arrestantencomplex of in dit geval een nabijgelegen PI. Dat maakt bezoek door een ouder aan een minderjarige lastig, terwijl ouders in principe vrij toegang moeten hebben tot hun kinderen. De politie geeft aan dat het in dit geval ging om de voor de nachtrust bestemde tijd. De Kinderombudsman begrijpt uit het onderzoek dat dit in het geval van Jan betekende dat een ouder niet meer *op bezoek* kan komen. De Kinderombudsman merkt op dat contact echter ook op andere manieren tot stand kan worden gebracht. Als Jan daar behoefte aan had gehad, had hij bijvoorbeeld telefonisch contact met zijn moeder kunnen hebben toen hij eenmaal in de PI zat. Het is in het onderzoek niet duidelijk geworden of de politie Jan en moeder daarin heeft gefaciliteerd. Dit hadden zij in ieder geval wel kunnen doen. Daarnaast is het de vraag of het terecht is dat een ouder zijn of haar kind niet meer kan bezoeken na 00.00 uur; zou onder omstandigheden bezoek toch niet mogelijk gemaakt moet worden? De Kinderombudsman zal hierover een aanbeveling doen aan de politie. De Kinderombudsman acht, met name in het licht van de artikelen 3 en 37 van het Kinderrechtenverdrag, klacht 3 gegrond voor zover het gaat over het ontbreken van contact tussen Jan en zijn moeder na de aanhouding.

4.4 Klacht 4

Jan en zijn moeder klagen er over dat Jan als minderjarige voor de nacht geplaatst is in de penitentiaire inrichting voor volwassenen.

Oordeel

De Kinderombudsman acht de klacht gegrond, niet alleen met de kennis van nu maar ook bekeken vanuit het moment zelf waarop besloten werd tot plaatsing van Jan in de PI. De Kinderombudsman tekent wel aan dat het de politie lastig wordt gemaakt om beslissingen te nemen die in het belang zijn van het kind door het ontbreken van de juiste wettelijke kaders.

Beoordeling

Na een aanhouding heeft de politie er belang bij om het onderzoek veilig te stellen en tegelijk te zorgen voor de veiligheid van de arrestant. Als een verdachte voor de nacht moest worden ingesloten, gebeurde dat ten tijde van de aanhouding van Jan in de PI te X. Zowel de insluiting zelf als de locatie staan op gespannen voet met de belangen van kinderen en Jan in het bijzonder.

De vraag is of in de gegeven omstandigheden de belangen van de politie zwaarder mochten wegen dan de belangen van Jan en rechtvaardigden dat hij een nacht moest doorbrengen in de PI. De Kinderombudsman is van oordeel dat er geen belangen van de

politie waren die prevaleerden. De Kinderombudsman overweegt daarover het volgende.

Ten aanzien van het besluit om Jan in te sluiten volgt uit het proces-verbaal van voorgeleiding, het gesprek met de medewerkers van de politie en de reactie van de politiechef op de klachten dat de beslissing om Jan in te sluiten is gebaseerd op de ernst van de feiten, antecedenten en een veroordeling en mogelijk vluchtgevaar. Impliciet heeft meegewogen dat van de insluiting een leereffect kon uitgaan. Dat de insluiting zou plaatsvinden in de PI is niet expliciet afgewogen. Dat was op dat moment het protocol.

Uit het onderzoek blijkt dat de belangen van Jan niet expliciet zijn meegewogen. Dat is onjuist en reeds daarom is de beslissing in strijd met de kinderrechten.

Soms kan een beslissing die niet op de juiste manier genomen is inhoudelijk wel juist zijn. Ook daarvan is in deze zaak echter geen sprake. De Kinderombudsman is van oordeel dat als de belangen van Jan wel waren meegewogen, de hulpofficier van justitie tot een ander oordeel was gekomen. Daarbij weegt de Kinderombudsman het volgende mee:

- Hoewel de verdenking ernstig was, is niet gebleken dat de belangen van de politie (veiligstellen van het onderzoek en van de verdachte) geschaad zouden worden met het heenzenden van Jan en dat deze belangen zwaarder mochten wegen dan de belangen van Jan. Bovendien geeft de politie aan dat Jan eerder veroordeeld was, maar dit wordt door Jan betwist. Nadrukkelijk wijst de Kinderombudsman er tot slot op dat voorarrest niet als straf mag worden gebruikt, volgens het Kinderrechtenverdrag: een kind is onschuldig tot het veroordeeld is;
- Het uitgangspunt is dat vrijheidsbeneming zo mogelijk wordt voorkomen en dat alternatieven worden onderzocht. In de zaak van Jan is niet gebleken dat onderzocht is of Jan naar huis kon. De politie geeft zelf aan dat het maar de vraag was of Jan zich de volgende dag zou melden en of hierover afspraken te maken waren met moeder. Uit het onderzoek blijkt niet dat de politie dit ook maar heeft geprobeerd;
- Als kinderen worden opgesloten, dan gebeurt dat in een kindvriendelijke setting en gescheiden van volwassenen. In het geval van Jan ging hij naar een PI voor volwassen mannen. Uit het onderzoek blijkt weliswaar dat de arrestantenafdeling was afgeschermd van de rest van de PI, dat de kans op contact met gevangenen nagenoeg nihil was en dat de PI aan de binnenkant een neutrale en rustige uitstraling had – in die zin dus niet slechter of misschien zelfs beter dan een gemiddeld arrestantencomplex of politiebureau – maar het blijft een PI: een indrukwekkend gebouw met hoge muren, prikkeldraad en zware sloten. Jan voelde zich een *zware crimineel*. Terecht is het protocol aangepast en werden jongeren later niet meer naar de PI gebracht. Deze vorm van insluiting is in strijd met het Kinderrechtenverdrag.

De politie heeft aangevoerd dat insluiting in de PI was vastgelegd in een werkinstructie. Dat kan en het had voor de hand gelegen dat de opstellers daarvan zich vooraf hadden gebogen over de vraag of de PI als pilot wel geschikt was voor jongeren. Dat hebben zij

nu pas gedaan toen de pilot al van start was gegaan, kort na de aanhouding van Jan. Terecht dat de werkinstructie toen is aangepast, gezien de eisen die het Kinderrechtenverdrag stelt. Een protocol of werkinstructie ontslaat echter geen enkele professional van de plicht om zelf een eigen afweging te maken. Dat geldt zeker ook voor de hulpofficier van justitie die besluit over de insluiting. Die had moeten afwegen of de PI wel een geschikte plek was om Jan te laten overnachten. Het antwoord daarop is 'nee' en de politie had dat moeten laten meewegen in de beslissing, ongeacht de werkinstructie.

De politie stelt dat heenzenden ook niet mogelijk was onder de toenmalige/huidige wetgeving. Die stelling is begrijpelijk maar houdt geen stand. Het klopt dat alleen voor de fase van de inverzekeringstelling expliciet is geregeld dat een jongere de nacht elders kan doorbrengen (artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering) en dat er verder ook geen beleidsafspraken met het ministerie van Justitie en Veiligheid of Aanwijzingen vanuit het Openbaar Ministerie zijn over de fase daarvoor. Een (minderjarige) verdachte kan echter altijd worden heengezonden. Na aanhouding kan een jongere dus weldegelijk naar huis gestuurd worden en met de ouders afspraken worden gemaakt over het melden de volgende dag. Een nadeel van deze keuze is dat het recht op bekostigde bijstand door een advocaat daarmee vervalt. Het spreekt van zelf dat dit allemaal niet wenselijk is. Omwille van de belangen van kinderen zou een kind in elke fase van het opsporingsonderzoek naar huis gestuurd moeten kunnen worden, eventueel met afspraken, zonder andere rechten zoals rechtsbescherming te verliezen. De Kinderombudsman heeft dan ook met instemming kennis genomen van de voorbereidingen om het Wetboek van Strafrecht hierop aan te passen. Anders dan de politie stelt, maakt de wet- en regelgeving het echter niet onmogelijk om kinderen naar huis te sturen, wel onwenselijk ingewikkeld.

In de situatie van Jan heeft de politie niet aannemelijk gemaakt dat er een belangenafweging heeft plaatsgevonden en evenmin dat de belangen van de politie zwaarder mochten wegen dan de belangen van Jan. Gezien het bovenstaande is de beslissing om Jan voor de nacht in te sluiten in de PI in strijd geweest met het Kinderrechtenverdrag, in het bijzonder met de artikelen 3, 37 en 40. De klacht is derhalve gegrond. De Kinderombudsman heeft met instemming kennis genomen van de conclusie van de politiechef dat zij met de kennis van nu de klacht gegrond acht. De Kinderombudsman is echter van oordeel dat ook in die bewuste nacht een belangenafweging had moeten worden gemaakt en dat die tot een andere uitkomst had geleid. De Kinderombudsman zal aanbevelingen doen met het oog op de toekomst.

4.5 Geen uitspraak over causaliteit

Het oordeel van de Kinderombudsman over de onderzochte klachten, staat los van de vraag in hoeverre er causaliteit is tussen de gebeurtenissen op 8 en 9 oktober en eventuele niet-fysieke klachten bij Jan nadien. De moeder van Jan heeft herhaaldelijk benoemd dat de achtervolging, aanhouding en insluiting in de PI als gevolg hebben gehad dat Jan daarna verschillende niet-fysieke klachten had en Jan zijn school niet

heeft afgemaakt. De politie ziet het eerder andersom: er waren zeker zorgen en daar was het incident een gevolg van.

In het onderzoek is gebleken dat er voorafgaand aan de aanhouding zorgen bestonden over het welzijn van Jan, ook bij moeder. Zij heeft de Kinderombudsman zelf verschillende documenten daarover verstrekt. De Kinderombudsman kan echter niet vaststellen wat oorzaak en gevolg was en dus evenmin of het incident ertoe heeft geleid dat Jan ernstige(re) klachten kreeg en uitviel op school. De Kinderombudsman neemt aan dat alles grote impact zal hebben gehad op Jan. Ook al heeft hij zelf een aandeel gehad in de achtervolging, dat laat onverlet dat deze gebeurtenissen diepe indruk zullen hebben gemaakt.

5. REFLECTIE EN AANBEVELINGEN

Waar staan we nu?

De eerdere rapporten van de Kinderombudsman over minderjarigen in het strafrecht hebben bijgedragen aan meer bewustwording bij politie en OM over de positie van minderjarigen en hun kwetsbaarheid. Het heeft soms geleid tot aanpassingen op papier en in de uitvoering. De Kinderombudsman heeft ook met instemming kennis genomen van de verschillende pilots rond het aanhouden en insluiten van minderjarigen.

In de praktijk gaat het soms toch nog mis: er vond in 2016 nog steeds bezoek plaats met een glaswand er tussen, voor zover bekend is er nog geen standaard afweging voor de verzekeringstelling (al wordt daar wel over nagedacht en wordt dit toegepast in meerdere pilots) en advocaten zijn nog steeds niet toe te voegen na 20.00 uur 's avonds. De vraag is uiteraard of een kind nog tot laat op de avond verhoord moet worden, maar dat zou met de advocaat besproken moeten kunnen worden en die optie is er nu ook niet. Voorts bleek tijdens dit onderzoek uit navraag bij politie en justitie, dat het overdag soms erg lang duurt voordat een advocaat beschikbaar is, waardoor een minderjarige uren in een cel zit te wachten. In het ergste geval kan het onderzoek zelfs pas de volgende dag verder met als gevolg dat de minderjarige een nacht in de cel moet overnachten. Uit dit onderzoek volgt bovendien dat als een kind na aanhouding naar huis gestuurd wordt, hij/zij onder de huidige wet- en regelgeving (nog) geen recht heeft op rechtsbijstand. Dat leidt tot rechtsongelijkheid tussen heengezonden kinderen en kinderen waarbij wordt besloten tot ophouden voor onderzoek. Tot slot maakt dit onderzoek duidelijk dat het wettelijk wel geregeld is dat een in verzekering gesteld kind thuis kan overnachten, maar dit voor de fase daarvoor niet in de wet is vastgelegd.

Over al deze aspecten zijn in de loop van de tijd pilots en werkgroepen geweest, maar de gedachten over dit onderwerp blijken divers. De Kinderombudsman heeft met instemming kennis genomen van het voornemen van het ministerie van Justitie en Veiligheid om de wetgeving over gratis bijstand van een advocaat na heenzending te veranderen. Dit moet echter nog wel vorm krijgen. Ook over de andere onderwerpen zijn tot op heden nog geen concrete afspraken gemaakt en in de praktijk wordt verschillend gehandeld, niet altijd in overeenstemming met het Kinderrechtenverdrag. In het bijzonder gaat het om schending van de artikelen 3 (belangen van het kind een eerste overweging), 6 (recht op ontwikkeling), 37 (vrijheidsbeneming als *ultimum remedium*, gescheiden van volwassenen en contact met ouders, juridische en passende bijstand) en 40 (onschuldpresumptie, recht op passende bijstand) van het verdrag¹⁶. Dit is niet in het belang van kinderen en dit moet anders. *Stop!* geldt dan ook voor ons allemaal: jongeren moeten stoppen voor de politie, politie en andere professionals moeten een stop maken om in individuele zaken een belangenafweging te maken en op structureel niveau wet- en regelgeving aan te passen.

¹⁶ Zie voor een volledig overzicht van relevante artikelen hoofdstuk 3.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek herhaalt de Kinderombudsman twee aanbevelingen uit eerdere rapporten die nog niet of nog onvoldoende navolging hebben gekregen:

1. Aan de Nationale politie: Maak het bezoek van ouders aan minderjarige arrestanten zonder beperkingen van fysiek contact het uitgangspunt¹⁷;
2. Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid: Maak afspraken met de advocatuur en Raad voor Rechtsbijstand over een betere beschikbaarheid van de advocatuur, zowel overdag als 's avonds, in ieder geval tot 22.00 uur of liever nog tot 00.00 uur¹⁸.

Voorts doet de Kinderombudsman – alle voor- en tegenargumenten uit het onderzoek in ogenschouw genomen – de volgende nieuwe aanbevelingen:

Aan de Nationale politie:

3. Onderzoek de mogelijkheden voor bezoek of contact tussen minderjarigen en hun ouders tijdens de voor de nachtrust bestemde tijd.

Aan de Nationale politie en het College van procureurs-generaal:

4. Pas bij de aanhouding en de beslissing tot insluiting een belangenafweging toe waarin de belangen van de minderjarige expliciet worden afgewogen tegen de concrete belangen van de politie en het OM;
5. Pas artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering in het licht van het Kinderrechtenverdrag analoog toe op de fase voorafgaand aan de inverzekeringstelling zolang er wettelijk niets is vastgelegd of maak onderling afspraken over hoe in de praktijk om te gaan met het elders ophouden voor onderzoek in afwachting van wet- en regelgeving;
6. Maak het uitgangspunt 'Geen inverzekeringstelling tenzij...' en leg dit vast in een richtlijn samen met een afwegingskader dat bij elke beslissing over inverzekeringstelling wordt toegepast.

Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid:

7. Leg wettelijk vast dat ook in de fase van het ophouden voor onderzoek, dus voorafgaand aan de inverzekeringstelling, het mogelijk is om een minderjarige de nacht elders te laten doorbrengen dan in een politiecel/arrestantencomplex met behoud van het recht op kosteloze (consultatie)bijstand;
8. Wijzig de wet- en regelgeving over kosteloze (consultatie)bijstand door een raadsman, conform de toezeggingen tijdens het onderzoek; maak het mogelijk om ook nog een raadsman aan te wijzen voor een minderjarige verdachte die (voorafgaand aan de fase van de inverzekeringstelling) wordt heengezonden omdat het bijvoorbeeld niet lukt om tijdig te voorzien in een raadsman of omdat de nachtelijke uren aanbreken.

¹⁷ Zie het rapport 'Bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen', 13 februari 2012, KOM KOM001/2012.

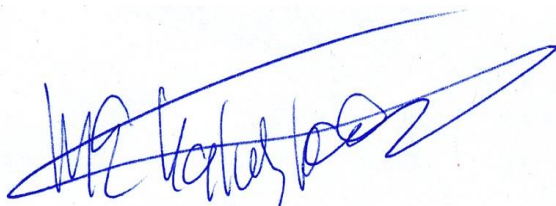
¹⁸ Zie het rapport 'Een nacht in de cel', 30 maart 2015, KOM007/2015.

6. CONCLUSIE

Op basis van het onderzoek komt de Kinderombudsman tot het volgende oordeel:

- Klacht 1: geen oordeel;
- Klacht 2: ongegrond;
- Klacht 3; deels ongegrond, deels gegrond;
- Klacht 4; gegrond.

Naar aanleiding van dit onderzoek herhaalt de Kinderombudsman in hoofdstuk 5 twee aanbevelingen uit eerdere rapporten en doet de Kinderombudsman voorts zes nieuwe aanbevelingen.

Margrite Kalverboer
de Kinderombudsvrouw

BIJLAGE: KINDERRECHTELIJK KADER

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij

rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een

kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;

c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslist ten aanzien van dat beroep.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

I - dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

II - dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

III - dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het

belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

IV - dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

V - indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie

overeenkomstig de wet;

VI - dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

VII - dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

General comment No. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007.

Uit deze General comment zijn met name, maar niet limitatief, relevant de volgende overwegingen:

10. In all decisions taken within the context of the administration of juvenile justice, the best interests of the child should be a primary consideration. Children differ from adults in their physical and psychological development, and their emotional and educational needs. Such differences constitute the basis for the lesser culpability of children in conflict with the law. These and other differences are the reasons for a separate juvenile justice system and require a different treatment for children. The protection of the best interests of the child means, for instance, that the traditional objectives of criminal justice, such as repression/retribution, must give way to rehabilitation and restorative justice objectives in dealing with child offenders. This can be done in concert with attention to effective public safety.

11. This inherent right of every child should guide and inspire States parties in the development of effective national policies and programmes for the prevention of juvenile delinquency, because it goes without saying that delinquency has a very negative impact on the child's development. Furthermore, this basic right should result in a policy of responding to juvenile delinquency in ways that support the child's development. The death penalty and a life sentence without parole are explicitly prohibited under article 37 (a) of CRC (see paragraphs 75-77 below). The use of deprivation of liberty has very negative consequences for the child's harmonious development and seriously hampers his/her reintegration in society. In this regard, article 37 (b) explicitly provides that deprivation of liberty, including arrest, detention and imprisonment, should be used only as a measure

of last resort and for the shortest appropriate period of time, so that the child's right to development is fully respected and ensured (see paragraphs 78-88 below).¹⁹

(...)

13. CRC provides a set of fundamental principles for the treatment to be accorded to children in conflict with the law:

- *Treatment that is consistent with the child's sense of dignity and worth.* This principle reflects the fundamental human right enshrined in article 1 of UDHR, which stipulates that all human beings are born free and equal in dignity and rights. This inherent right to dignity and worth, to which the preamble of CRC makes explicit reference, has to be respected and protected throughout the entire process of dealing with the child, from the first contact with law enforcement agencies and all the way to the implementation of all measures for dealing with the child;
- *Treatment that reinforces the child's respect for the human rights and freedoms of others.* This principle is in line with the consideration in the preamble that a child should be brought up in the spirit of the ideals proclaimed in the Charter of the United Nations. It also means that, within the juvenile justice system, the treatment and education of children shall be directed to the development of respect for human rights and freedoms (art. 29 (1) (b) of CRC and general comment No. 1 on the aims of education). It is obvious that this principle of juvenile justice requires a full respect for and implementation of the guarantees for a fair trial recognized in article 40 (2) (see paragraphs 40-67 below). If the key actors in juvenile justice, such as police officers, prosecutors, judges and probation officers, do not fully respect and protect these guarantees, how can they expect that with such poor examples the child will respect the human rights and fundamental freedom of others?;
- *Treatment that takes into account the child's age and promotes the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.* This principle must be applied, observed and respected throughout the entire process of dealing with the child, from the first contact with law enforcement agencies all the way to the implementation of all measures for dealing with the child. It requires that all professionals involved in the administration of juvenile justice be knowledgeable about child development, the dynamic and continuing growth of children, what is appropriate to their well-being, and the pervasive forms of violence against children;
- *Respect for the dignity of the child requires that all forms of violence in the treatment of children in conflict with the law must be prohibited and prevented.* Reports received by the Committee show that violence

¹⁹ Note that the rights of a child deprived of his/her liberty, as recognized in CRC, apply with respect to children in conflict with the law, and to children placed in institutions for the purposes of care, protection or treatment, including mental health, educational, drug treatment, child protection or immigration institutions.

occurs in all phases of the juvenile justice process, from the first contact with the police, during pretrial detention and during the stay in treatment and other facilities for children sentenced to deprivation of liberty. The committee urges the States parties to take effective measures to prevent such violence and to make sure that the perpetrators are brought to justice and to give effective follow-up to the recommendations made in the report on the United Nations Study on Violence Against Children presented to the General Assembly in October 2006 (A/61/299).

(...)

42. The presumption of innocence is fundamental to the protection of the human rights of children in conflict with the law. It means that the burden of proof of the charge(s) brought against the child is on the prosecution. The child alleged as or accused of having infringed the penal law has the benefit of doubt and is only guilty as charged if these charges have been proven beyond reasonable doubt. The child has the right to be treated in accordance with this presumption and it is the duty of all public authorities or others involved to refrain from prejudging the outcome of the trial. States parties should provide information about child development to ensure that this presumption of innocence is respected in practice. Due to the lack of understanding of the process, immaturity, fear or other reasons, the child may behave in a suspicious manner, but the authorities must not assume that the child is guilty without proof of guilt beyond any reasonable doubt.

(...)

79. The leading principles for the use of deprivation of liberty are: (a) the arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time; and (b) no child shall be deprived of his/her liberty unlawfully or arbitrarily.

80. The Committee notes with concern that, in many countries, children languish in pretrial detention for months or even years, which constitutes a grave violation of article 37 (b) of CRC. An effective package of alternatives must be available (see chapter IV, section B, above), for the States parties to realize their obligation under article 37 (b) of CRC to use deprivation of liberty only as a measure of last resort. The use of these alternatives must be carefully structured to reduce the use of pretrial detention as well, rather than “widening the net” of sanctioned children. In addition, the States parties should take adequate legislative and other measures to reduce the use of pretrial detention. Use of pretrial detention as a punishment violates the presumption of innocence. The law should clearly state the conditions that are required to determine whether to place or keep a child in pretrial detention, in particular to ensure his/her appearance at the court proceedings, and whether he/she is an immediate

danger to himself/herself or others. The duration of pretrial detention should be limited by law and be subject to regular review.

81. The Committee recommends that the State parties ensure that a child can be released from pretrial detention as soon as possible, and if necessary under certain conditions. Decisions regarding pretrial detention, including its duration, should be made by a competent, independent and impartial authority or a judicial body, and the child should be provided with legal or other appropriate assistance.

(...)

85. Every child deprived of liberty shall be separated from adults. A child deprived of his/her liberty shall not be placed in an adult prison or other facility for adults. There is abundant evidence that the placement of children in adult prisons or jails compromises their basic safety, well-being, and their future ability to remain free of crime and to reintegrate. The permitted exception to the separation of children from adults stated in article 37 (c) of CRC, “unless it is considered in the child’s best interests not to do so”, should be interpreted narrowly; the child’s best interests does not mean for the convenience of the States parties. States parties should establish separate facilities for children deprived of their liberty, which include distinct, child-centred staff, personnel, policies and practices.

General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 29 May 2013.

Toelichting Kinderombudsman:

Uit deze General Comment volgt dat bij iedere beslissing de belangen van kinderen moeten worden bepaald en daarna moeten worden afgewogen tegen eventuele andere belangen. Uit deze weging volgt een beslissing. Om de belangen van kinderen te bepalen, heeft het Kinderrechtencomité een aantal elementen aangewezen waar in ieder geval rekening mee gehouden moet worden voor zover van toepassing. Het gaat om de volgende *zeven basiselementen*:

- *De mening van het kind* over de situatie en te nemen beslissing. Het Kinderrechtenverdrag noemt geen leeftijdsgrenzen. Het is afhankelijk van de leeftijd en de ontwikkeling van het kind of een kind om zijn of haar mening gevraagd kan worden. Dat een kind zijn of haar mening moet kunnen geven, betekent niet dat die ook altijd wordt gevolgd. Er wordt een passend gewicht aan gegeven: het is afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind hoe zwaar de mening meetelt. Voor de mening van het kind is ook artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag belangrijk en General Comment nummer 125: dit General Comment geeft uitleg over artikel 12. Als een kind niet zelf zijn mening kan geven (bijvoorbeeld omdat een gesprek te belastend

is of het kind niet beschikbaar is voor een gesprek, of omdat het om een groep kinderen gaat die niet vertegenwoordigd kan worden), dan is het belangrijk om informatie over het kind of groep kinderen en hun mening, wensen en belangen in te winnen via anderen om het kind of de kinderen heen, of via andere documenten.

- De identiteit van het kind. Het gaat om de unieke kenmerken en eigenschappen van een kind en ook om de culturele of religieuze identiteit van een kind. Belangrijke kinderrechten zijn daarvoor artikel 7, 8 en 14 IVRK;
- Behoud van de gezinsomgeving en onderhouden van betrekkingen. Het gezin is volgens het Kinderrechtenverdrag de fundamentele (belangrijkste) maatschappelijke eenheid en de natuurlijke omgeving voor de groei en het welzijn van kinderen. Stabiliteit en continuïteit in de opvoedsituatie maken hier onderdeel van uit. Belangrijke kinderrechten hiervoor zijn artikel 5, 7, 8, 9 en 18 IVRK;
- Zorg, bescherming en veiligheid van het kind. Het gaat om het welzijn van kinderen in brede zin. Enerzijds gaat dit om basisbehoeften op materieel, fysiek, educatief en emotioneel vlak. Anderzijds gaat het om de behoefte aan affectie en veiligheid. Belangrijke kinderrechten zijn artikel 3, 6, 5, 18, 19 IVRK;
- Kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt, waarbij rekening wordt gehouden met de vorm en mate van kwetsbaarheid van elk kind. De mate waarin een kind kwetsbaar is, kan afhangen van de situatie waarin het kind zit in combinatie met de eigenschappen van het kind en kan ook afhangen van de factoren die het kind kwetsbaar maken: een homoseksuele puber is kwetsbaarder op een Islamitische school dan op een openbare school. Een kind kan ook kwetsbaar zijn door de aanwezigheid van risicofactoren (zoals geen stabiele thuissituatie) of slechte ervaringen in het verleden (zoals mishandeling thuis, trauma opgelopen tijdens een vlucht). Belangrijke kinderrechten zijn artikel 2, 22, 23, 30 IVRK;
- Recht van het kind op gezondheid. Het gaat hierbij om het recht op de grootst mogelijke gezondheid. Dit recht is opgenomen in artikel 24 IVRK;
- Recht van het kind op onderwijs. Voor het recht op onderwijs en sociale veiligheid op school zijn belangrijke kinderrechten artikel 19, 28 en 29 IVRK;

Daarnaast kunnen nog andere kinderrechten en/of feiten relevant zijn om de belangen van het kind te kunnen bepalen.

**United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules")
Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985**

Uit de Beijing Rules zijn met name, maar niet uitsluitend, relevant de volgende regels:

5. 1 The juvenile justice system shall emphasize the well-being of the juvenile and shall ensure that any reaction to juvenile offenders shall always be in proportion to the circumstances of both the offenders and the offence.

10.1 Upon the apprehension of a juvenile, her or his parents or guardian shall be immediately notified of such apprehension, and, where such immediate notification is not possible, the parents or guardian shall be notified within the shortest possible time thereafter.

10.2 A judge or other competent official or body shall, without delay, consider the issue of release.

13.1 Detention pending trial shall be used only as a measure of last resort and for the shortest possible period of time.

13.2 Whenever possible, detention pending trial shall be replaced by alternative measures, such as close supervision, intensive care or placement with a family or in an educational setting or home.

17.1 The disposition of the competent authority shall be guided by the following principles:

- a) The reaction taken shall always be in proportion not only to the circumstances and the gravity of the offence but also to the circumstances and the needs of the juvenile as well as to the needs of the society;
- b) Restrictions on the personal liberty of the juvenile shall be imposed only after careful consideration and shall be limited to the possible minimum;
- c) Deprivation of personal liberty shall not be imposed unless the juvenile is adjudicated of a serious act involving violence against another person or of persistence in committing other serious offences and unless there is no other appropriate response;
- d) The well-being of the juvenile shall be the guiding factor in the consideration of her or his case.

19.1 The placement of a juvenile in an institution shall always be a disposition of last resort and for the minimum necessary period.

United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty ("Havana rules")

Adopted by General Assembly resolution 45/113 of 14 December 1990

Uit de Havana-rules zijn met name, maar niet uitsluitend, de volgende regels relevant:

1. The juvenile justice system should uphold the rights and safety and promote the physical and mental well-being of juveniles. Imprisonment should be used as a last resort.

2. Juveniles should only be deprived of their liberty in accordance with the principles and procedures set forth in these Rules and in the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules). Deprivation of the liberty of a juvenile should be a disposition of last resort and for the minimum necessary period and should be limited to exceptional cases. The length of the sanction should be determined by the judicial authority, without precluding the possibility of his or her early release.

11. For the purposes of the Rules, the following definitions should apply:

- a) A juvenile is every person under the age of 18. The age limit below which it should not be permitted to deprive a child of his or her liberty should be determined by law;
- b) The deprivation of liberty means any form of detention or imprisonment or the placement of a person in a public or private custodial setting, from which this person is not permitted to leave at will, by order of any judicial, administrative or other public authority.

17. Juveniles who are detained under arrest or awaiting trial ("untried") are presumed innocent and shall be treated as such. Detention before trial shall be avoided to the extent possible and limited to exceptional circumstances. Therefore, all efforts shall be made to apply alternative measures. When preventive detention is nevertheless used, juvenile courts and investigative bodies shall give the highest priority to the most expeditious processing of such cases to ensure the shortest possible duration of detention. Untried detainees should be separated from convicted juveniles.

18. The conditions under which an untried juvenile is detained should be consistent with the rules set out below, with additional specific provisions as are necessary and appropriate, given the requirements of the presumption of innocence, the duration of the detention and the legal status and circumstances of the juvenile. These provisions would include, but not necessarily be restricted to, the following:

- a) Juveniles should have the right of legal counsel and be enabled to apply for free legal aid, where such aid is available, and to communicate

regularly with their legal advisers. Privacy and confidentiality shall be ensured for such communications;

- b) Juveniles should be provided, where possible, with opportunities to pursue work, with remuneration, and continue education or training, but should not be required to do so. Work, education or training should not cause the continuation of the detention;
- c) Juveniles should receive and retain materials for their leisure and recreation as are compatible with the interests of the administration of justice.

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, + explanatory memorandum d.d. 31 May 2011.

Uit deze richtlijnen zijn met name, maar niet uitsluitend, relevant de onderstaande overwegingen. De bij deze richtlijnen horende toelichting in de explanatory memorandum is niet overgenomen.

IV.A.6 Deprivation of liberty

19. Any form of deprivation of liberty of children should be a measure of last resort and be for the shortest appropriate period of time.

20. When deprivation of liberty is imposed, children should, as a rule, be held separately from adults. When children are detained with adults, this should be for exceptional reasons and based solely on the best interests of the child. In all circumstances, children should be detained in premises suited to their needs.

21. Given the vulnerability of children deprived of liberty, the importance of family ties and promoting the reintegration into society, competent authorities should ensure respect and actively support the fulfilment of the rights of the child as set out in universal and European instruments. In addition to other rights, children in particular should have the right to:

- a. maintain regular and meaningful contact with parents, family and friends through visits and correspondence, except when restrictions are required in the interests of justice and the interests of the child. Restrictions on this right should never be used as a punishment;
- b. receive appropriate education, vocational guidance and training, medical care, and enjoy freedom of thought, conscience and religion and access to leisure, including physical education and sport;
- c. access programmes that prepare children in advance for their return to their communities, with full attention given to them in respect of their emotional and physical needs, their family relationships, housing, schooling and employment possibilities and socio-economic status.

IV.C. Children and the police

27. Police should respect the personal rights and dignity of all children and have regard to their vulnerability, that is, take account of their age and maturity and

any special needs of those who may be under a physical or mental disability or have communication difficulties.

28. Whenever a child is apprehended by the police, the child should be informed in a manner and in language that is appropriate to his or her age and level of understanding of the reason for which he or she has been taken into custody. Children should be provided with access to a lawyer and be given the opportunity to contact their parents or a person whom they trust.

29. Save in exceptional circumstances, the parent(s) should be informed of the child's presence in the police station, given details of the reason why the child has been taken into custody and be asked to come to the station.

30. A child who has been taken into custody should not be questioned in respect of criminal behaviour, or asked to make or sign a statement concerning such involvement, except in the presence of a lawyer or one of the child's parents or, if no parent is available, another person whom the child trusts. The parent or this person may be excluded if suspected of involvement in the criminal behaviour or if engaging in conduct which amounts to an obstruction of justice.

31. Police should ensure that, as far as possible, no child in their custody is detained together with adults.

32. Authorities should ensure that children in police custody are kept in conditions that are safe and appropriate to their needs.

33. In member states where this falls under their mandate, prosecutors should ensure that child-friendly approaches are used throughout the investigation process.

Wetboek van Strafvordering

Artikel 488b (inwerkingtreding 1 maart 2017)

1. In afwijking van artikel 27e, eerste lid, geeft de hulpofficier van justitie die bij de voorgeleiding beveelt dat de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek, zo spoedig mogelijk kennis van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvan aan de ouders of voogd.

2. Indien de in het eerste lid bedoelde kennisgeving met toepassing van artikel 27e, derde lid, wordt uitgesteld, geeft de hulpofficier van justitie kennis van de vrijheidsbeneming van de verdachte aan de Raad voor de kindbescherming.

Artikel 489 (inwerkingtreding huidige tekst 1 maart 2017)

1. De verdachte kan geen afstand doen van het in artikel 28c bedoelde onderhoud met de raadsman voorafgaand aan het verhoor.

2. Tijdens het in het eerste lid bedoelde onderhoud overlegt de raadsman met de verdachte over de noodzaak van zijn aanwezigheid tijdens en deelname aan het verhoor en doet mededeling van de uitkomst van dit overleg aan de hulpofficier van justitie. Op verzoek van de verdachte of diens ouders of voogd verleent de raadsman rechtsbijstand tijdens het verhoor.

Artikel 493 (inwerkingtreding 1 januari 2015)

1. Indien de rechter de voorlopige hechtenis van de verdachte beveelt, gaat hij na of de tenuitvoerlegging van dit bevel, hetzij onmiddellijk, hetzij na een bepaald tijdsverloop, kan worden geschorst. De rechter kan daarbij een gecertificeerde instelling als bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet of, indien de verdachte inmiddels de leeftijd van zestien jaren heeft bereikt, een reclasseringsinstelling als bedoeld in artikel 14d, tweede lid, opdracht geven toezicht te houden op de naleving van voorwaarden en de veroordeelde ten behoeve daarvan te begeleiden.
2. In het bevel tot voorlopige hechtenis en tot schorsing daarvan worden zodanige bepalingen opgenomen als voor de juiste uitvoering daarvan nodig worden geoordeeld.
3. Tot het ondergaan van inverzekeringstelling of voorlopige hechtenis kan elke daartoe geschikte plaats worden aangewezen. Bij het bevel tot voorlopige hechtenis kan worden bepaald dat de verdachte gedurende de nacht in een inrichting als bedoeld in de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, dan wel op een andere plaats als bedoeld in de eerste volzin verblijft, en gedurende de dag in de gelegenheid wordt gesteld de inrichting of die plaats te verlaten.
4. Een bevel tot gevangenhouding of gevangenneming kan een termijn van dertig dagen niet te boven gaan indien de rechtbank de verdachte niet heeft gehoord.
5. In de gevallen waarin verlof kan worden verleend op grond van het bepaalde bij of krachtens de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, blijft het in het eerste en tweede lid inzake schorsing bepaalde buiten toepassing.
6. Schorsing van de voorlopige hechtenis vindt steeds plaats onder de algemene voorwaarden, genoemd in artikel 80. De rechter kan, na advies te hebben ingewonnen van de raad voor de kindbescherming, ook bijzondere voorwaarden aan de schorsing verbinden. De rechter verbindt slechts bijzondere voorwaarden aan de schorsing voor zover de jeugdige daarmee instemt. Bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald welke bijzondere voorwaarden aan de schorsing kunnen worden verbonden en aan welke eisen de instemming van de jeugdige moet voldoen.

Politiewet 2012, met de tekst zoals deze gold in oktober 2016

Artikel 7

1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld of vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik hiervan verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.
5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met het vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn.

Ambtsinstructie voor de politie

Artikel 27, lid 1 (inwerkingtreding 1 april 1994)

1. Voor zover het bij of krachtens het Wetboek van Strafvordering bepaalde zich hiertegen niet verzet stelt de ambtenaar een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte van de insluiting. In het geval de ingeslotene minderjarig is, doet hij dit uit eigen beweging, indien de ingeslotene meerderjarig is, doet hij dit slechts op verzoek van de ingeslotene.

Landelijk reglement Arrestantenzorg (versie 14 juni 2016, vastgesteld 9 augustus 2016)

Hoofdstuk 5. Minderjarigen

Bij een ingeslotene die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, wordt expliciet rekening gehouden met de wensen en behoeften van de ingeslotene [33].

5.1 Bijzondere bepalingen m.b.t. minderjarige arrestanten

Minderjarige arrestanten worden gescheiden van volwassen ingeslotenen.

Per cel wordt één minderjarige arrestant ingesloten.

Minderjarige arrestanten worden zoveel als mogelijk ingesloten in kindvriendelijke cellen, tenzij het cellencomplex niet beschikt over kindvriendelijke cellen.

In dat geval wordt de minderjarige in de gelegenheid gesteld om minstens 2 maal per dag 2 uur te verblijven in een ophoudruimte.

De hulpofficier kan bepalen dat de nachtrust wordt genoten op een nader te bepalen adres. [34]

5.2 Kennisgeving van insluiting van minderjarigen aan derden

Onverminderd het bepaalde in artikel 3.7 worden in het geval de ingeslotene minderjarig is, de wettelijk(e) vertegenwoordiger(s) zo spoedig mogelijk uit eigen beweging in kennis gesteld.[35]

5.3 Bezoek advocaat / ouders / voogd

Ouders van minderjarigen hebben dezelfde rechten als een advocaat voor wat betreft het bezoek en telefonisch contact met hun minderjarig kind, zowel in frequentie als in duur.

De bezoekeruimte moet gelegenheid bieden tot fysiek contact (zonder beperkingen door bijv. een glaswand) tussen ouder en minderjarige, tenzij de omstandigheden zich daartegen verzetten. Het bezoek dient zich te legitimeren, waarbij de personalia van de bezoekers in het bedrijfsprocessensysteem worden vermeld. Onderzoek aan de kleding kan een voorwaarde zijn voor bezoek.

5.4 Speciale aandacht minderjarige arrestant

Tijdens iedere dienst wordt een arrestantenverzorger of een operationeel coördinator aangewezen die speciale aandacht en verantwoordelijkheid heeft voor minderjarige arrestanten.

De arrestantenverzorger of operationeel coördinator ziet er op toe dat in de bejegening rekening wordt gehouden met de verschillende categorieën minderjarigen (<12, 12-16 en 16-17 jaar).

5.5 Niet samen luchten

Minderjarige arrestanten worden niet samen gelucht met meerderjarige arrestanten.

5.6 Medische zorg minderjarigen

Onverminderd de bepalingen in artikel 4.3 wordt actief een arts geïnformeerd als een minderjarige met gedragscomplicaties in verzekering gesteld wordt en/of de nacht in een politiecellencomplex moet doorbrengen.

5.7 Roken minderjarigen

Aan minderjarigen wordt geen rookwaar verstrekt.

5.8 Lectuur/studiemateriaal

In ieder cellencomplex is jeugdlectuur beschikbaar. De minderjarige arrestant wordt er op gewezen dat gebruik kan worden gemaakt van jeugdlectuur.

Tenzij specifieke beperkingen zijn opgelegd, is het de in verzekering gestelde minderjarige arrestant toegestaan om studiemateriaal in zijn cel beschikbaar te hebben.

5.9 Informatievoorziening

Met inachtneming van het bepaalde in artikel 3.6 dienen de huisregels voor minderjarigen beschikbaar zijn in voor hen begrijpelijke bewoordingen.

5.10 Heenzending minderjarigen

Minderjarigen worden na heenzending opgehouden totdat zij kunnen worden overgedragen aan hun ouders of wettelijk vertegenwoordigers tenzij een hulpofficier van justitie anders beslist.

De duur van dit oponthoud, alsmede de personalia van degene die de minderjarige heeft opgehaald, worden in het bedrijfsprocessensysteem geregistreerd.

Noten bij Landelijk reglement

33. Zie notitie van de expertgroep Arrestantentaken "Een paar nachtjes in de cel, maar dan kindgericht", n.a.v. het rapport van Defence for Children.

34. Artikel 493, lid 3 Wetboek van Strafvordering

35. Artikel 27, lid 1 Ambtsinstructie

